

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
Видавничо-поліграфічний інститут**

Кафедра графіки

«На правах рукопису»
УДК _____

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ С. В. Оляніна

« ____ » _____ 20__ р.

Магістерська дисертація

на здобуття ступеня магістра

**зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне
мистецтво, реставрація»**

**на тему: Сучасний досвід оформлення німецької класичної літератури періоду
Реформації на прикладі поеми Себастьяна Бранта «Корабель дурнів»**

Виконала: студентка II курсу магістратури, групи СГ-91мп
Тарасенко Маргарита Володимирівна _____

Науковий керівник:
Ст. викладач Овчаренко О. І. _____

Консультант розділу економіки:
Сірик М. В. _____

Консультант розділу ТПВ:
Клименко Т. Є. _____

Рецензент:
в.о. доцента Кочмар В.С. _____

Засвідчую, що у цій магістерській дисертації немає
запозичень з праць інших авторів без відповідних
посилань.

Студент (-ка) _____
(підпис)

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Видавничо-поліграфічний інститут
Кафедра графіки

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) за освітньо-професійною програмою
Спеціальність (спеціалізація) – 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» («Образотворче мистецтво»)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ С. В. Оляніна

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
на магістерську дисертацію студенту
Тарасенко Маргариті Володимирівні

1. Тема дисертації: Сучасний досвід оформлення німецької класичної літератури періоду Реформації на прикладі поеми Себастьяна Бранта «Корабель дурнів», науковий керівник дисертації Овчаренко Олексій Ілліч, старший викладач, затверджені наказом по університету від «__» _____ 20__ р. № _____
2. Термін подання студентом дисертації
3. Об'єкт дослідження: дизайн видання поеми.
4. Вихідні дані: формат видання 29,7×42/2, 140 сторінок, наклад 1 000 шт., цифровий спосіб друку.
5. Перелік завдань, які потрібно розробити:
 - визначити теоретичні аспекти досліджуваного питання;
 - провести літературний огляд, здійснити аналіз історичного досвіду та визначити сучасні тенденції предмета дослідження;
 - визначити методичні підходи до вивчення проблеми та здійснити ґрунтовний аналіз предмета дослідження з використанням методичного інструментарію;
 - сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо поліпшення предмета дослідження;
 - здійснити художньо-технічне оформлення обраного видання.

6. Орієнтовний перелік графічного (ілюстративного) матеріалу: палітурка, форзаци, титул, 12 сторінкових ілюстрацій, 23 ламані ілюстрації, 36 розворотів.

7. Орієнтовний перелік публікацій

8. Консультанти розділів дисертації

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Економіка	Сірик Максим Віталійович		
ТПВ	Клименко Тетяна Євгенівна		

9. Дата видачі завдання _____

Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання магістерської дисертації	Термін виконання етапів магістерської дисертації	Примітка
1	Науково-мистецьке дослідження	02.09.2020-27.09.2020	
2	Розробка макету видання	28.09.2020-09.09.2020	
3	Створення оригіналів ілюстрацій	10.10.2020-14.10.2020	
4	Верстка та правки	15.11.2020-01.12.2020	
5	Розробка технології виготовлення видання	02.12.2020-04.12.2020	
6	Економічні розрахунки і висновки	05.12.2020-07.12.2020	
7	Друкарські процеси	08.12.2020-17.12.2020	
8	Допуск магістерської дисертації до захисту на ЕК	17.12.2020	
9	Захист магістерської дисертації на засіданні ЕК	22.12.2020	

Студент

_____ (підпис)

Тарасенко М. В.

Науковий керівник дисертації

_____ (підпис)

Овчаренко О. І.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ НАПИСАННЯ ПОЕМИ «КОРАБЕЛЬ ДУРНІВ»	9
1.1. Передумови написання поеми «Корабель дурнів»	9
1.2. Творча біографія автора поеми Себастьяна Бранта	16
1.3. Використання мотивів поеми у роботі видатних художників. Ілюстрації Альбрехта Дюрера, картина Ієроніма Босха	18
1.4. Історія книги періоду написання поеми	21
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ І ПОЛІГРАФІЧНОГО ВИКОНАННЯ ВИДАНЬ, ВЗЯТИХ ЗА ОСНОВУ	26
2.1. Загальна характеристика початкових даних для видань	26
2.2. Класифікація видань	27
2.3. Формат видання	27
2.4. Елементи зовнішнього оформлення видання	28
2.5. Елементи внутрішнього оформлення видань	32
Висновки до розділу 2	40
РОЗДІЛ 3 ПРОЄКТУВАННЯ І ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ НОВОГО ВИДАННЯ	41
3.1. Загальна характеристика обраного варіанту оформлення	41
3.2. Обраний формат книги, елементи зовнішнього оформлення видання	43
3.3. Елементи внутрішнього оформлення видання	45
Висновки до розділу 3	51

РОЗДІЛ 4 РОЗРОБКА ТЕХНОЛОГІЇ ВИГОТОВЛЕННЯ ВИДАННЯ	53
4.1. Аналіз вихідних даних для видання	53
4.2. Розробка конструкції видання	56
4.3. Проектування комплексного технологічного процесу	56
4.4. Розрахункова частина	61
Висновки до розділу 4	63
РОЗДІЛ 5 ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОДУКЦІЇ	64
5.1. Розрахунок кількісних показників	64
5.1.1. Підрахунок повністю заповнених текстом шпальт:	64
5.1.2. Підрахунок графічного матеріалу	64
5.1.3. Розрахунок обсягу видання в обліково-видавничих аркушах	64
5.2. Розрахунок авторського гонорару	66
5.3. Витрати на поліграфічне виконання	67
5.4. Вартість паперу, картону, палітурних та інших матеріалів	68
5.5. Загальновидавничі витрати	71
5.6. Розрахунок повної виробничої собівартості	71
5.7. Економічні показники	72
5.7.1. Кількісні показники	72
5.7.2. Фінансові показники	73
Висновки до розділу 5	73
ВИСНОВКИ	74

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Поема Себастьяна Бранта «Корабель дурнів» являє собою один з найяскравіших прикладів гуманістичної літератури. Написана у переломний для світу період, вона вплинула на подальшу літературу і мистецтво. Коли відбуваються різкі зміни у всіх сферах суспільства, до кожної окремої особистості варто донести певну філософську та моральну думку. Таку діяльність можна порівняти з розвитком дитини, яка набуває нових знань, осмислює свої відчуття і при цьому направляється батьками та вчителями. В розвитку періодично настає переломний момент, з яким самотійно розібратися практично неможливо. Якщо суспільство назвати дитиною, то ця дитина буде направлятися за допомогою мистецтва, науки та релігії.

Отже, потреба поеми, що висвітлює людські вади з метою їх викорінення, є беззаперечною, адже перехід у новий реформаційний гуманістичний світ вимагає чистоти людської думки. На даний момент світ переживає подібну «трансформацію», тому поема Бранта досі актуальна.

Мета дослідження: створення друкованого видання через переосмислення поеми Себастьяна Бранта «Корабель дурнів» на сучасний лад.

Завдання дослідження:

- Проаналізувати культурні, історичні та соціальні чинники літератури та мистецтва XV-XVI століття;
- Прояснити специфіку гуманістичної течії та її вплив на мистецтво;
- Дослідити причини написання поеми, її популярність та наслідування;
- Визначити методи сучасного оформлення історичної літератури;
- Розкрити роль реформаційної літератури на тодішнє і сучасне суспільство;
- Створити новий дизайн видання, беручи до уваги сучасну стилістику оформлення та періоду написання поеми.

Об'єкт дослідження: дизайн нового видання поеми.

Предмет дослідження: попередні видання поеми Бранта «Корабель дурнів», їхній зв'язок з гуманістичною культурою.

Методи дослідження проводились на двох рівнях: емпіричному та теоретичному. Методи емпіричного дослідження являють собою:

- Спостереження: дослідження реакції людини на сатиру, що викриває її власні вади, і пошук найсильніших методів впливу на читача; визначення портрету читача;
- Порівняння: особливості оформлення видань XV-XVI століть та сучасності; методи впливу на тодішнє та сучасне суспільство через мистецтво;
- Експеримент: підбір техніки, кольорів, формату та гарнітури для найсильнішого впливу на читача;
- Моделювання: створення нового видання, опираючись на результати дослідження.

Емпіричні методи набагато вигідніші для даного типу дослідження, оскільки в першу чергу збиралися дані соціальних об'єктів. Тим не менш, теоретичні методи переосмислюють і доповнюють результати попередніх досліджень:

- Абстрагування: відлучення від типового дизайну видання поеми; виділення найбільш яскравих особливостей епохи і відокремлення незначних якостей, що можуть перевантажити дизайн;
- Аксиоматичний метод: пошук способів гармонійного оформлення, опираючись на традиційні методи;
- Історичний: вивчення літератури, мистецтва та оформлення видань гуманістичного періоду;
- Сходження від абстрактного до конкретного: вивчення та аналіз усіх факторів та особливостей поеми; створення цілісного продукту, який буде виділятися на книжковій полиці.

Теоретична база дослідження. Було досліджено наукові твори ряду теоретиків з оформлення видань, побудови модульної сітки, типографіки, зокрема

Валуєнка Б. В., Адамова Є. Б., Ляхова В. Н., Хелберта А., Чіхольда Я., Самара Т., Лесняка В. І. та ін.

Книга-дослідження Сергія Львова «Альбрехт Дюрер» прояснила не лише історію життя художника, його праці, а й особливості культурного та політичного життя німецького суспільства періоду становлення гуманізму, становлення книгодрукування, пошук нового стилю порівняно з італійським гуманізмом.

Беручи до уваги те, що над подібною темою працювали імениті автори, були проаналізовані твори Еразма Роттердамського, Івана Котляревського, Ієроніма Босха, Альбрехта Дюрера, а також сховані символи в картинах художників Середньовіччя і Ренесансу для більш чіткого розуміння того, що хоче і має бачити читач.

Новизна дослідження полягає у створенні дизайну видання поеми гуманістичної епохи, зважаючи на потреби і знання сучасного читача.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРІЯ НАПИСАННЯ ПОЕМИ «КОРАБЕЛЬ ДУРНІВ»

1.1. Передумови написання поеми «Корабель дурнів»

У 30-х роках XV ст. Німеччина приєдналась до гуманістичної течії. Оскільки Італія, як і раніше, була центром культури, саме вона зародила цей рух, направлений на людину, а Німеччина стала послідовником, але специфіка цієї нової культури, опираючись на місцеві ідеї і традиції, мала інший характер. Вона схилялась до релігійної та церковно-політичної тематики.

Гуманізм ставив собі за мету досягнення людини у всьому її різноманітті, стверджував культ людини, її особистості, розуму. Як нова ідеологія, гуманізм протистояв середньовічному богослов'ю, що підкреслював гріховність людської сутності, приреченість на страждання. Зберігаючи найважливіші ознаки гуманізму як європейського явища, гуманістична думка в Німеччині пройшла специфічний шлях розвитку. У німецьких містах сформувався значний шар інтелектуалів, який володів незалежною громадянською свідомістю і служив тим середовищем, куди проникали і де отримували розвиток гуманістичні погляди.

Своїми успіхами гуманізм багато в чому був зобов'язаний книгодрукуванню. Друкарні Аугсбурга, Нюрнберга, Базеля, Страсбурга, Вени публікували величезні за тодішніми мірками тиражі книги і памфлети гуманістів, задовольняючи потреби інтелектуальної еліти в гуманістичній літературі. Становленню гуманістичного руху сприяли і такі фактори як бурхливий розквіт міст, формування підприємництва, яке було одним з головних замовників гуманістичних творів, а також наростаюча криза теології.

Міжнародний гуманістичний і етичний союз у своєму Уставі дає таке визначення поняттю «гуманізм»: «Гуманізм – демократична, етична життєва позиція, яка стверджує, що людські істоти мають право і обов'язок визначати зміст і форму свого життя. Гуманізм закликає до побудови більш гуманного суспільства за допомогою етики, заснованої на людських і інших природних цінностях, в дусі

розуму і вільного пошуку, за рахунок використання людських здібностей» [1]. Це означає, що людина стає вершиною всього, що дає поштовх до поширення і більш детального вивчення гуманітарних дисциплін, зокрема юриспруденції, історії, літератури, економіки та політики. Нова епоха потребувала змін як у державному устрої, так і в думках простого народу.

У XVI столітті Німеччина переживала один з найскладніших періодів у своїй історії: хоча імператор Максиміліан I, «останній лицар», був не найгіршим імператором, його попередник імператор Фрідріх III був слабким правителем і значно послабив позиції Німеччини у Європі: відокремились Чехія та Угорщина, причому угорський король забрав значну частину Австрії.

Зміни відбувалися не лише «у верхах»: положення католицької церкви почало хитатися, все більше поширювалися лютеранські промови; лицарі, які раніше стояли на сторожі порядку, морально занепадали, перетворювались на розбійників. Людям ні на кого було спертися, вони відчували цей занепад. Особливо це вплинуло на мистецтво.

Митці, які були сучасниками того періоду, особливо акцентували на людських вадах та необхідності їх викорінення. Особливістю поеми Бранта було те, що він у гумористичній і повчальній манері проповідує переосмислення своїх дій і прагне покінчити з дурущами, які тягнуть людей на дно. Особливу популярність поема заслужила тим, що була написана розмовною верхньонімецькою мовою. Таким чином, збільшився круг читачів: поему міг прочитати і зрозуміти не лише освічений інтелектуал, а й простий ремісник (за умови, що він уміє читати). У творі широко використовувалася побутова мова городян, прислів'я і приказки, типові для німецьких міст жанрові сцени, що зближувало книгу Бранта з фольклорною традицією. Однак у поемі досить яскраво виражений гуманістичний початок. Брант засуджує і висміює все те, що суперечить розуму і розумній поведінці.

Образ корабля як мотив подорожі представлений в різних літературних напрямках і епохах і має багату історичну традицію. Образ корабля пов'язаний із символікою пошуку, мандрівки, зокрема мореплавання (як буття, що прагне подолати

власні кордони, вийти за рамки матеріального). Також це символ притулку в бурхливих водах, подібно до острова і Ноевого ковчега, і образ спасіння. Так, наприклад, в християнській символіці церква уподібнюється кораблю. У пізньому європейському середньовіччі виникає особливий жанр, що описує символічне плавання (сама ця тема була розвинута під впливом грецького міфу про аргонавтів). Створювалися численні «кораблі», екіпаж яких були уособленням чеснот або вад, соціальні типи, які вирушали в море не в пошуках багатства, а назустріч власній долі і істині – найбільшому зі скарбів.

Брант зображує дурня в ролі блазня в ковпаку з дзвіночками. Такий одяг для придворного дурня був започаткований на початку XV століття, тобто незадовго до написання поеми. Образ придворного блазня відомий ще з античних часів. «Парасити», як їх називали у Стародавній Греції, прислужували знатним особам на бенкетах і смішили їх гостей. Пізніше статус такої людини значно знизився і таке назвисько стало означати те, що під ним ми розуміємо тепер. У Стародавньому Римі їхня роль уже мало чим відрізнялась від сьогоденного розуміння блазня: їхнє завдання – завжди бути у доброму гуморі, викликати сміх і терпіти знущання бенкетуючих [2]. Особлива потреба у блазнях з'явилась у Середньовіччі. У правителів, втомлених від постійних війн та обмежень церкви, було мало способів розважитись, тому спеціаліст з розваг цінився на вагу золота. Крім того, блазні бували довіреними особами королів і князів, їх радниками, «записниками», секретарями, таємними посланцями і навіть охоронцями (варто згадати французького блазня Шико, що був вірним другом для короля). Положення дурня при дворі давало блазневі можливість говорити те, що іншим заборонялося, хоча відкрита критика короля або інших впливових персон в Європі в минулі століття була поширеною практикою.

Якщо дослідити образ дурня у багатьох слов'янських і європейських казках та оповіданнях, то можна звернути увагу на те, що дурень завжди виступає в якості позитивного персонажа, це людина, яка «завжди виходить сухою із води» і перемагає у щасливій розв'язці. З прикладів можна навести ряд казок: «Сивка-Бурка», «По щучому велінню», «Летючий корабель», «Ганс-дурень» (казка братів Грімм) тощо.

Образ Івана-дурня – один із найпопулярніших у слов'янській літературі. Соціальний статус цього персонажа як правило низький (іноді, але рідко, це царський або купецький син), він наймолодший у сім'ї, бездарний, лінивий, але під кінець він стає багатим і щасливим, на відміну від своїх «розумних» братів. Дурню потрібно виконати нескладне завдання: переночувати на могилі батька, охороняти ворота, відпустити щуку.

Але навіть у цих завданнях можна побачити алогічність і безглуздість, які інша людина виконувати не буде. Можна припустити, що цей персонаж має дар передбачення. Він може тлумачити те, що незрозуміло іншим, тому його слова, як і його дії, оточуючим його людям іноді важко сприйняти, і вони нарікаються безглуздими за рахунок своєї неочікуваності. Можна провести аналогію з нульовою картою Таро: дурень завжди попереджає про щось зовсім нове, що готове увірватися в життя, чому в ньому виникає хаос, однак як правило нічого небезпечного в цьому немає (за винятком випадків, коли на це прямо вказують інші карти). Це початок нового циклу життя, будь-які нові справи, якийсь радикальний крок, перехрестя життєвих доріг, новий виток розвитку, чиста нерозтрачена енергія. Людина здогадується, що дорога, на яку вона ступила, нелегка, на ній є неприємності і небезпеки, але щось все ж підказує, що вони її якось обійдуть, і все буде добре і піде тільки на користь. Якщо до цього приєднати образ середньовічного королівського блазня, складається повне враження про цього персонажа: дурень смішний, імпульсивний, наївний зовні, але від людського ока ховається його справжня мудра сутність. Це найпарадоксальніший образ.

Брант же наголошує, що дурень не той, хто смішить людей, а той, хто своїми діями порушує баланс і не дає можливості суспільству еволюціонувати. З дурнів не потрібно сміятися, їх треба викорінювати із власної душі. Автор говорить, що той, хто сміється з дурня – сам дурень. Він створює дзеркало, в якому читач повинен побачити себе і набратися сміливості знищити дурня в собі.

Таким чином, Брант породив свій блискучий варіант суспільної моральної сатири, яка мала різноманітні, фольклорні, карнавальні, літературні та теологічні

джерела – «літературу про дурнів». Ряд письменників з різних країн протягом століть писали твори, пов'язані з цією темою. «Похвала глупоті» Еразма Роттердамського багато в чому перегукується з поемою Бранта. До подібних творів відносяться «Оперування дурнів» та «Країна ледарів» Ганса Сакса, «Закляття дурнів» та «Лут дурнів» Томаса Мурнера тощо.

Еразм Роттердамський - найбільший гуманіст епохи, якого вважали главою гуманістичної «республіки вчених» усієї Європи. Він перекладав і видавав грецьких і римських класиків з власними коментарями, твори діячів церкви, у тому числі і православних. Важливим здобутком був переклад Нового Завіту і Євангелія, позбавленого помилок, які містив переклад святого Ієроніма IV.

«Похвала глупоті» мала величезний вплив на гуманістичну течію. Автор наголошує на те, що світ повний людських вад, і від них нікуди подітися, вони загарбали всі сфери людської діяльності і розвалюють людську сутність із середини. Мова йде від імені персоніфікованої глупоті, що виступає в якості оратора перед публікою. «Потурати слабкостям своїх друзів, закривати очі на їхні недоліки, захоплюватися їх вадами, немов чеснотами, - що може бути ближче до глупоти?» [3, с.49], — питає вона.

На відміну від віршованої поеми Бранта, прозова сатира Еразма Роттердамського написана традиційною для інтелектуальних творів латинською мовою. Автор поєднав популярну тоді літературу про дурнів і античні панегірики, отримавши в результаті пародію. Глупота зображена героїчним персонажем, що хвалить дурнів і людські вади. Твір дуже парадоксальний, поважні теми трактуються у зниженому тоні, а нікчемні, навпаки, у піднесеному.

Такий самий парадокс можна помітити і в передмові. Еразм Роттердамський присвячує твір своєму другу – англійському філософу Томасу Мору і закликає ревно захищати свою Морію [4, с.5]. Грецьке слово «моріа» означає глупота, таким чином автор протиставляє її мудрості Мора. В античні часи були написані панегірики на дуже близькі і такі ж парадоксальні теми: «Похвала Смерті», «Похвала Лисині», «Похвала Миші».

Відчутний вплив гуманізму і на українську літературу: «Енеїда» Івана Котляревського, поема, яка стала переломним моментом в переході на нову українську літературу, має схожий характер написання. Автор також використовує просторіччя, народні приказки. Це проглядається і в описі персонажів, які такі ж гидкі, як і персонажі Бранта. Зрозуміло, що Котляревський, який планував переінакшити «Енеїду» Вергілія на український лад, не залишав поза увагою сучасні йому європейські твори: це така ж бурлескна пародія, як і «Похвала глупоті», і «Корабель дурнів». Але, на відміну від твору Еразма Роттердамського, який низьке робить високим, Котляревський високе робить низьким: висміювання елліністичних героїв, зневажування богів тощо.

Крім того, шоста частина поеми Котляревського помітно перегукується з Брантом: він садовить ледарів, нарцисів, сутяжників, брехунів на човни і відправляє разом з Енеєм у подорож.

Що там з Енеєм плив Массик,
Лінтяй, ледащо неробоче,
А сильний і товстий, мов бик.
Так правив каюком Тигренко,
Із Стехівки то шинкаренко,
І віз з собою сто яриг. [5, с.180]

Гуманістичний чорносатиричний напрям обрав Тарас Шевченко у поемі «Сон». Поет називає її комедією, хоча насправді вона містить елементи трагедії, гротеску та філософії. Він гостро засуджує царя, його підданих, що є причиною страждання народу. Але, на відміну від попередніх авторів, Шевченко жаліє тих, хто постраждав від дій своїх «дурнів». Тому він акцентує більше на результатах їхніх дій, ніж на самих діях. Стиль написання віє трагізмом і стогоном, це вже не сатира, як у попередніх авторів.

Той тузами обирає
Свата в його хаті,
А той нишком у куточку

Гострить ніж на брата. [6, с.189]

Варто також згадати найбільшого українського гуманіста – Григорія Сковороду. Збірка «Сад божественних пісень» – це поезія особистих переживань автора, його морально-філософських роздумів про сенс життя, про істинне щастя, добро, чесність. Автор критикує володарів сучасного йому світу, вади феодально-кріпосницького ладу, його вірші насичені викривальним пафосом. Поета турбує несправедливість світу, потворні явища сучасної йому дійсності. Найбільше це проглядається у десятій пісні збірки:

Той безперервно стягає поля,
Сей іноземних заводить телят.
Ті на ловецтво готують собак,
В сих дім, як вулик, гуде від гуляк. [7]

Ідея твору закладається у висміюванні і засудженні моральних вад тогочасного суспільного життя – способу життя, інтересів і прагнення поміщиків і купців; тлумачення чиновниками законів з вигодою для себе, які прислужництвом і підлабузництвом прагнули отримати високі посади, що давали великі прибутки; схоластичну систему освіти, що не давала потрібних учню знань. Для збірки Сковороди, як і для попередніх творів, характерна простота, народність стилю і мови.

Дана тема не має кінця, як немає кінця людським вадам. Брант написав поему саме тоді, коли Німеччина найбільше її потребувала. Епоха Просвітництва диктувала нові правила життя людини, яка мала вирости морально та розумово і ступити крок на нову ступінь людства. Література з подібним радикальним нахилом народжується в період потреби радикальних змін у всіх сферах людського життя, тому її варто пам'ятати і наполегливо поширювати.

1.2. Творча біографія автора поеми Себастьяна Бранта

Німецький юрист, учений, доктор обох прав (громадянського і церковного), гуманіст, автор щоденних віршів Себастьян Брант найбільше прославився сатиричним твором «Корабель дурнів». Він був сучасником Реформації і стояв біля витоків реформаційного руху, тому його твір став революційним, пробуджуючим і вплинув на подальшу «літературу про дурнів».

Себастьян Брант (1458-1521) родом із німецького міста Страсбурга із заможної бюргерської сім'ї. Успішно закінчив університет зі ступенем бакалавра факультету мистецтв у місті Базель, який на той час був центром книгодрукування. У Базелі він спочатку вивчав основи філософії, а пізніше перейшов до вивчення юриспруденції та літератури.

Свою літературну діяльність Брант почав ще у студентські роки, створюючи перші поетичні твори німецькою та латинською мовами, хоча авторство деяких з цих віршів деякі ряд дослідників ставить під сумнів. Однак в них вже тоді він уклав свої філософські та політичні погляди, які у подальшому буде переслідувати.

1484 року Себастьян Брант отримує право викладання в університеті, а через п'ять років стає доктором громадянського і канонічного (церковного) права. Паралельно з викладанням він працював як юрист і створював збір законів, чим заслужив популярність у своїй сфері.

Хоча Брант не підтримував основних вимог Реформації і бажав зміцнення влади імператора і католицької церкви, мав так звані «середньовічні» погляди, це не означає, що він був задоволений станом речей у своїй країні. 1494 року він пише сатиричну поему «Корабель дурнів» («Das Narrenschiff»), завдяки якій заслужив світову славу. Поема протягом трьохсот років була найуспішнішою книгою німецької літератури.

Поема є збіркою повчань, що складається зі 112 віршів. Тема дурнів була популярна ще у Середньовіччі, але Брант вважає, що вада – це дурість, а не навпаки.

Оскільки раніше над дурнями сміялись, а за вади картали, він вирішив сміятися над вадами. Дурень – не той, в кого недостатньо розуму, а той, хто своїми корисливими діями заради миттєвих тимчасових бажань губить своїх близьких і державу в цілому. У творі він натякає на те, що народу буде добре жити лише у сильній державі, але дурні тягнуть її у протилежний бік. Він вірить, що люди можуть подолати свої вади, тому в кінці поеми він топить своїх дурнів як непотрібний вантаж.

Автор написав поему ранньою верхньонімецькою мовою. Таким чином, вона стала максимально зрозумілою для простого читача. В ній відсутні складні терміни, вона відрізняється простотою і зрозумілістю. За життя автора було випущено шість видань. 1497 року книга була перекладена на латинську мову базельським гуманістом Якобом Лохером. Перекладена поема була видана у типографії Іоганна Бергмана 1497 року. Оскільки ця мова була міжнародною, з неї книга була перекладена у найближчі десять років французькою, фламандською англійською, нижньонімецькою і голландською мовами. Українською мовою поема була перекладена Феофаном Складом у XX ст.

Після сходження на імператорський престол Максиміліана I, покровителя мистецтв, Брант отримує титул пфальцграфа (намісника престолу за відсутності імператора) і звання радника.

Але то був період початку реформаційного руху, тому в народі почалися антиімперські повстання. Брант був вимушений покинути Базель, який вже перейшов до Швейцарської конфедерації, і стає синдиком (прокурором) у рідному Страсбургу, а пізніше назначається муніципальним канцлером. У самому кінці його життя Реформація набрала повного оберту, яку він прийняв негативно.

1.3. Використання мотивів поеми у роботі видатних художників. Ілюстрації Альбрехта Дюрера, картина Ієроніма Босха

Відображення мотивів поеми можна побачити у ряді творів різних напрямків – літературних, драматургічних, музичних, художніх та кінофільмах. Звичайно, далеко

не всі відображають суть поеми. Деякі автори закладають свій власний сенс і, користуючись популярністю поеми, використовують її назву.

Успіху поеми особливо посприяв ряд гравюр, створених спеціально для твору німецьким художником Альбрехтом Дюрером. Однак це не просто ілюстрації: Дюрер використовує тему вірша і переосмислює її по-своєму, стаючи співавтором Бранта. Завдяки цьому створені гравюри мають таку популярність та друкуються і в наші часи. Важливо зауважити, що Дюрер пізніше підтримав Лютера та нові гуманістичні течії (на відміну від самого Бранта), тому радикалізм у його гравюрах відчутний навіть більше, ніж у поемі.

Брант звернувся до Альбрехта Дюрера з замовленням не дарма: хоча на той час він був ще маловідомим, всього через декілька років він став найбільшим художником Німеччини. Його фрески та ікони для церков замовлялися по всій країні, серед його замовників був навіть сам імператор Максиміліан I. На його рахунок величезна кількість видань, в тому числі «Листи св. Ієроніма», комедії Теренція, «Апокаліпсис», «Корабель дурнів», «Турнський лицар», молитовник тощо.

Художник працював у різних техніках: він відомий і як живописець, і графік – працював у техніці ксилографії, піднісши її на рівень справжнього мистецтва (вважалось, що ксилографія створюється лише для бідняків), і гравюри на міді. Син ювеліра, він не забував про батьківську справу: створював ескізи для ювелірних прикрас та посуду. Дюрер був новатором у декількох сферах: першим серед художників написав автобіографію; першим написав автопортрет, до того ж один з автопортретів написаний у анфас – до цього портрети писалися у профіль або $\frac{3}{4}$; автор практичного керівництва з образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва німецькою мовою, що пропагував необхідність різнобічного розвитку художників; основоположник порівняльної антропометрії. Як учений і теоретик, приніс багато користі тогочасній науці [8].

Для «Корабля дурнів» було підготовлено 114 гравюр, з яких 73, як підтверджено, виконані Дюрером. Художник не закінчив роботу і, передавши її двом іншим авторам, поїхав у Страсбург. Сюжети вписані в сільський на міський пейзаж.

Мальований титульний лист розділений горизонтальною лінією навпіл. Верхня частина символізує подорож дурнів у ковпаках до корабля. Вони співають пісню «Будемо веселі», судячи з вигравійованих нот цієї пісні. У нижній частині зображений корабель і човни, що підпливають до нього. Під гравюрою розміщений напис: «На корабель, на корабель, браття, він відпливає!».

Рис. 1.3.1. Гравюри Альбрехта Дюрера

Існує ще одна відома робота, пов'язана назвою і сюжетом з поемою – картина Ієроніма Босха. Нідерландський майстер вважається одним з найзагадковіших художників в історії західного мистецтва. Досі таємниця Босха не розгадана: деякі вважають, що він був сюрреалістом XV століття, інші вбачають у його роботах середньовічну езотерику, треті називають його чудовиськ релігійною єрессю, що була розповсюджена в ту епоху. Незважаючи на те що більшість робіт Босха не має ні підпису, ні дати, авторство художника не залишає сумнівів: його особливий стиль неповторний, як було зазначено його сучасниками. Монах Хосе де Сигуенса, бібліотекар Ескоріала, так коментує роботи Босха: «Різниця між роботами цієї людини і інших художників полягає в тому, що інші намагаються зобразити людей такими, як вони виглядають зовні, йому ж вистачає мужності зобразити їх такими, як вони є зсередини» [9]. Він пояснює, що якщо картини були єретичними, навряд чи король Філіп II терпів би їх у своєму палаці Ескоріалі.

Але головною особливістю картин є їхня символічність. Сучасники Босха зчитували в них великий сенс, який на сьогоднішній день більшою мірою безповоротно втрачений. Більшість символів є алхімічними, що на той час межувало з єрессю: пожежі, сходи, зубчаті вежі, пусті всередині дерева, незвичайні тварини, частини тіла. Найбільша кількість дивних символічних образів зібрана у найвідомішій роботі Ієроніма Босха – триптиху «Сад земних насолод», присвячений одному з гріхів – похоті. Саме тут унікальна творча уява художника проявляє себе повною мірою. Чарівність триптиха полягає в тому, як художник висловлює головну ідею через безліч деталей.

Картина «Корабель дурнів» - одна з найяскравіших та найвідоміших робіт Ієроніма Босха. Вона вважається верхньою частиною триптиха, який не зберігся. Картина символізує церкву та монахів, що піддаються спокусам цивільного життя. У цій роботі також відчувається віяння лютеранства, що жорстко критикувало католицьку церкву і безпуття діячів церкви. Якщо детально вивчити картину, можна знайти на ній ряд символів. Розпуста, жадібність, ненажерливість – ось найбільші гріхи людини, яка повинна бути в першу чергу праведною і богобоязкою. За часів Босха «мудрість» розумілася як доброчесність, праведність і побожність. «Дурість» була синонімом вади, гріха і безбожництва. Фігура дурня з бубонцями на одязі і з маскою на жердині, що сидить окремо, є, безумовно, знаковою.

Рис. 1.3.2. Ієронім Босх "Корабель дурнів"

Картину Босха ряд істориків пов'язують з однойменною поемою по причині співпадіння назв. Однак у Середньовіччі тема корабля була досить поширеною метафорою серед діячів мистецтва. Ймовірно, що Босх читав цей твір, але на голландську мову він був перекладений значно пізніше. Тому, ймовірно, ця картина – лише пародія на поему або взагалі випадковість.

У Луврі зберігається рисунок з однойменною назвою і схожою композицією. Малоімовірно, що він слугував ескізом для картини: надто висока його деталізованість.

1.4. Історія книги періоду написання поеми

Початок XVI століття став переломним у світосприйнятті світу. Схоластику замінив гуманістичний рух, світ переходив у епоху Відродження. Іоганн Гутенберг уже півстоліття створював книги за допомогою свого винаходу – книгодрукування пересувними літерами, що поширилось по всій Європі і дало величезний вплив на Реформацію і Просвітництво. Його Біблія, надрукована у 50-х роках XV ст., стала точкою відліку в історії книгодрукування Європи.

Але книгодрукування почалося ще до Гутенберга. Перші книги друкувалися способом ксилографії: на шматку деревини вирізалася матриця, після чого робився відбиток на папері. Недоліком цього способу було те, що текст швидко стирався, а деревина зсихалася і тріскалася, тому її вистачало всього на декілька копій (хоча деякі кліше слугували досить довго). До того ж такий спосіб був досить клопіткий, адже для кожної сторінки необхідно робити нову різьбу. Таким способом друкувалися не тільки книги, а і гральні карти та молитви для церков.

На сьогоднішній день найславнішою роботою Гутенберга вважається його Біблія. Але це далеко не перше його видання: все почалося з короткої латинської граматики Доната. Подібні книги мають назву *editio princeps* (лат. «перше видання»). Таку назву вони отримали по причині того, що до цього вони існували лише в рукописах. Однак це була не перша друкована книга. Першою книгою була збірка творів Вергілія, надрукована Джованні Андреа Буссі 1469 року за допомогою описаного вище способу ксилографії.

Винайдення книгодрукування за допомогою пересувних літер дозволило значно збільшити тираж видання. Перші тиражні книги, інкунабули, друкувалися у кількості 100-300 екземплярів. Як правило, інкунабули набиралися літерами на основі

книжкового шрифту тих часів – готичним мінускулом – без абзаців. Цей шрифт використовувався не тільки для друку релігійних та ритуальних текстів, а й для світських книг. Пізніше на основі мінускулу був створений ще один шрифт – швабахер. Цими двома шрифтами задовольнялись книгодрукарі початку XVI століття.

Більшість книг друкувалися латинською мовою, але були книги й іншими мовами, зокрема італійською, німецькою та французькою. Перший тираж Біблії Гутенберга містив приблизно 180 примірників.

Важлива також кількість рядків на сторінці: вона варіювалася від 36 до 42 рядків.

Трудомісткий процес рукопису уступив швидкому підбору металевих літер. Ці літери вирізалися у дзеркальному вигляді та викладалися у спеціальних комірках у потрібному порядку, після чого текст відбивався на папері під дією пресу.

Значно спростилося ілюстрування таких книг: замість малювання на оригіналі з'явилася можливість робити відбитки гравюр по дереву та металу. Однак варто згадати, що XV століття – перехідний етап між Середньовіччям і Відродженням, тому ще можна бачити відголоски минулого: ручна ілюмінація, акцидентні літери, рослинні орнаменти, перевага схоластичних тем. Звичайно, такі книги були значно дорожчими.

Інкунабулами книги називались до 1501 року. Після цього періоду настала епоха палеотипів, яка продовжувалась 50 років. Особливістю книги-палеотипу був зменшений розмір порівняно з інкунабулою і поява формату ін-октаво. Це новий спосіб друку, коли на одному типографському листі паперу розміщується 8 сторінок (16 сторінок при двосторонньому друці). Такий спосіб друку був поширений і в країнах, де переважає кириличний шрифт. На даний час знайдено близько 70 книг-палеотипів, надрукованих кирилицею.

Враховуючи те, що книга «Корабель дурнів» за життя автора, починаючи з 1494 року, видавалась 26 разів (із яких 6 разів до 1500 року), не враховуючи всіх «піратських» перевидань, можна припустити, що перші видання були надруковані як інкунабула, а згодом книга однією з перших стала друкуватися більш близьким до сучасної книги способом – ін-октаво.

Перші видання «Корабля дурнів» друкувалися в типографії Іоганна Бергмана фон Ольпе. Бергман був скоріше видавцем, ніж типографом. Вивчившись на священика, він захопився збіркою повчальних творів французького автора шевальє Жофруа де ла Тур-Ландрі під назвою «Турнський лицар». Молодий священик задумав проілюструвати книгу і це стало його першим досвідом у книгодрукуванні. Більшу частину видання проілюстрував ще нікому на той час невідомий художник із Нюрнберга Альбрехт Дюрер. Надрукував книгу базельський типограф Міхаель Фуртер.

Збірка користувалася величезним успіхом, що надихнуло Бергмана продовжити видавничу діяльність. Він відкрив власну типографію та найняв робітників. Першим виданням, створеним у цій типографії, стала поема його друга Себастіана Бранта, що була продана в дуже короткий час: лише у 1494 році типографія створила ще два перевидання. Четверте перевидання було випущене рівно через рік після першого [10].

Бергман вів видавничу діяльність 6 років – з 1493 по 1499 рік. Протягом цього часу він публікував твори своїх друзів гуманістів та віршовані листівки, присвячені злободенним подіям свого часу. Вірші до них писав Себастіан Брант.

Висновки до розділу 1

Поема «Корабель дурнів» була написана у найбільш підходящий для цього час: період зміни соціального і політичного стану, очікування перемін і настання епохи гуманізму. Найбільша увага приділялася не церкві і Богу, як це було в часи Середньовіччя, а людині як божому творінню. Тому людина має стати чистою, освіченою, позбавленою вад, тобто ближчою до Бога. Цьому сприяв ще ряд чинників. По-перше, поява книгодрукування дала змогу поширювати книги для усіх верств населення, збільшуючи усвідомленість і освіченість кожної людини незалежно від соціального статусу. Таким чином, підвищився попит на твори тогочасних літераторів, які писали у дусі перемін. По-друге, протестантська Лютеранська течія, яка з'явилась під впливом гуманізму, стала поширюватись всього через декілька декад після написання твору, гостро критикувала політику католицької церкви з продажу індульгенцій для відпущення гріхів та сприяла перекладу Біблії німецькою мовою. По-третє, вихід Німеччини зі складу Римської імперії дало поштовх до самостійного розвитку як в культурному, так і в соціальному та політичному стані, що сприяло пошуку німецьких представників мистецтва власних тем, які будуть краще відображати дійсність життя свого народу.

Себастіан Брант став найяскравішим послідовником німецької гуманістичної течії. За його життя було надруковано 26 видань поеми «Корабель дурнів» та масу

сонетів і віршів. Крім того, його послідовники, зокрема Еразм Роттердамський, Томас Мурнер та ряд українських поетів, поширили його вчення у своїх творіннях. Не менш впливовими стали роботи художників, які так само вплинули на майбутнє мистецтво та людську свідомість. Не дарма Дюрер був обраний для створення ілюстрацій до поеми і став співавтором Бранта: його роботи значно підсилили психологічний ефект на читача.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ І ПОЛІГРАФІЧНОГО ВИКОНАННЯ ВИДАНЬ, ВЗЯТИХ ЗА ОСНОВУ

2.1. Загальна характеристика початкових даних для видань

В Україні поема Себістіана Бранта «Корабель дурнів» видавалася двічі: 1984р. та 2012р. (обидва у перекладі Феофана Скляра). Було проаналізовано два видання - українське видавництва «Грані-Т» з ілюстраціями Юрія Чаришнікова, надруковане у 2012р., та російське 1984р. видавництва «Художественная литература» з використанням гравюр Дюрера.

Таблиця 2.1.

Характеристика попередніх видань

№	Найменування показника	Видання 1	Видання 2
1	Назва	Корабель дурнів	Корабль дураков
2	Автор	Себастьян Брант	Себастьян Брант
3	Мова	українська	російська
4	Обкладинка	Тверда+суперобкладинка	Тверда+суперобкладинка
5	Кількість сторінок	140	272
6	Папір	Книжковий	Крейдований
7	Друк	офсетний	Високий
8	Гарнітура	Bangkok Cyr	Шкільна
9	Колір книжкового блоку	1+1	2+2
10	Колір суперобкладинки	4+0	3+0
11	Поліграфічний формат	70x100/8	60x90/32
12	Рік тиражування	2012	1984

13	Видавництво	Грані-Т	Художественная литература
14	Наклад	1 000	30 000

2.2. Класифікація видань

Друкована продукція залежить від призначення, формату, об'єму, змісту, художнього оформлення та поліграфічного виконання.

Видання відносяться до поліграфічної продукції. Видання книжкові, текстово-ілюстраційні, неперіодичні. Перше видання має малий тираж, друге – середній. Вони підходять для дорослої категорії читачів з інтенсивними умовами та довгим терміном користування. Перше відноситься до найменш економічного видання і має подарунковий формат. Друге видання найбільш розповсюджене.

Твір відноситься до віршованої поеми. На сторінці текст центрований по найбільшому рядку з лівою виключкою. У першому виданні кожна частина не починається з нової сторінки, а продовжується на тій самій сторінці. Відстань між віршами – два рядка, відстань між назвою і віршом в обох виданнях містить один рядок.

2.3. Формат видання

Формат утворюється шляхом складання у декілька разів типографського листа, в результаті чого утворюється сторінка заданого розміру. Даний процес називається фальцуванням. Формат видання – це результат складання паперу та обрізування з трьох сторін.

Від формату видання залежить сприймання читачем інформації, розмір шрифту, місце читання (кишенькові можна читати де завгодно, габаритні книги дорожчі і якісніші, краще оформлені, але не дуже зручні при транспортуванні). Видавці, обираючи формат видання, переслідують певні цілі, і при невдалому підборі знижується якість сприймання.

Видання 1

Видавництвом було обрано формат 70х100/8. Таким чином, сфальцьовані зошити повинні містити 8 сторінок, які мають розмір після обрізки 245х340 кожна. Однак видання містить 10 зошитів по 12 сторінок та 2 останніх по 8 сторінок та формат 240х313 см. Формат видання відноситься до подарункових.

Видання 2

Формат другого видання – 60х90/32. Видання має 8 зошитів по 32 сторінки та 1 зошит із 16 сторінок. Приблизний розмір сторінки видання – 107х140 см. Відповідно до стандартів, формат відноситься до малих.

2.4. Елементи зовнішнього оформлення видання

Суперобкладинка виконує дві ролі: естетичну (як правило, вона яскравіше оформлена, ніж обкладинка) та захисну (захищає обкладинку від забруднень). Часто на внутрішніх клапанах розміщують інформацію про видання. Найчастіше суперобкладинки створені із паперу, але вони зустрічаються і з інших матеріалів – картону, дерева, шкіри, тканини тощо.

Видання 1

Суперобкладинка повноколірна, м'яка. Має клапани у розмірі 10 см., задруковані чорним кольором. Текст та зображення відсутні. Товщина корінця – 23 мм., на якому розміщені ім'я та авторський знак автора, назва твору та логотип видавництва.

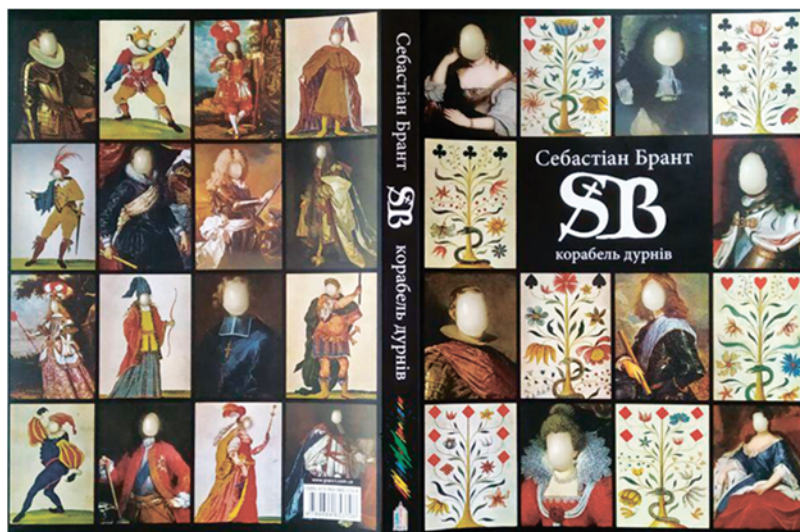

Рис. 2.4.1 Суперобкладинка видання 1

На лицьовій стороні суперобкладинки білим по чорному розміщені ім'я та авторський знак автора та назва твору. Навколо чорного прямокутника з вище вказаними даними в шаховому порядку розміщені портрети багатих та впливових осіб минулого та середньовічні орнаменти. На обличчя вдягнуті білі блискучі маски. На задній стороні зображені портрети у повний зріст того ж періоду з такими ж масками. Внутрішня сторона суперобкладинки незадрукована.

Видання 2

Суперобкладинка задрукована у два кольори – чорний та червоний. Обидві сторони розділені на чотири частини, заповнені гравюрами Дюрера (крім частини на лицьовій стороні з ім'ям автора та назвою). Ім'я автора надруковане традиційною антиквою, назва – німецьким готичним шрифтом. Клапани залиті чорним. На передньому клапані розташований короткий опис поеми, на задньому – ціна.

Рис. 2.4.2. Суперобкладинка видання 2

Палітурка необхідна для захисту і скріплення зошитів книги. Вони використовуються ще з часів рукописів, коли книги обтягували шкірою та прикрашали дорогоцінними матеріалами. З часом додалась ще одна функція – інформативна. Як правило, на них розміщують назву видання та ім'я автора, рідше –

назву видавництва. Палітурка і елементи зовнішнього оформлення видання також виконують рекламно-інформаційну функцію.

Видання 1

Палітурка типу 7 з кантом: тверда, складається з двох картонних боковин та картонного корінця, обернутих папером, має виступ з трьох сторін. Корінець прямий. Цей тип найбільш розповсюджений, оскільки він простий та найдешевший з найміцніших палітурок. Якщо брати до уваги, що видання призначене для тривалого використання, такий тип палітурки найбільше підходить для даного видання.

Палітурка темно-червоного кольору. На лицьовій стороні застосоване тиснення без використання фарби та фольги. На корінці, як і на суперобкладинці, розташовані ім'я та авторський знак автора, назва книги та логотип видавництва. Спосіб виконання – безколірне тиснення.

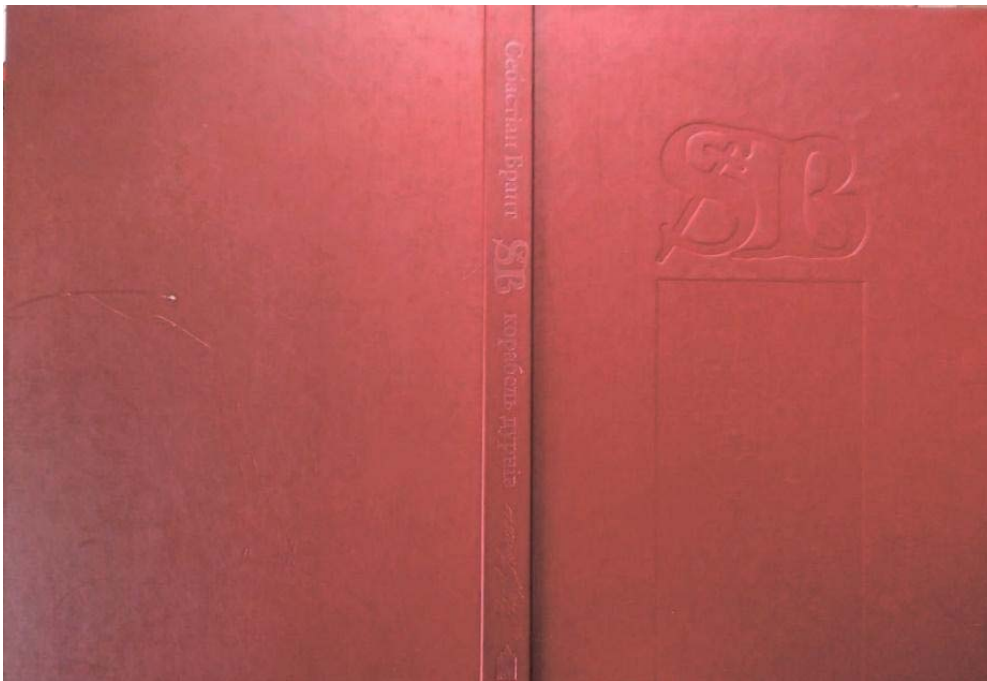

Рис. 2.4.3. Обладинка до видання 1

Видання 2

Палітурка типу 5 з кантами, корінець заокруглений. Вона багрового кольору із золотим тисненням. Містить простий орнамент з символом корабля посередині.

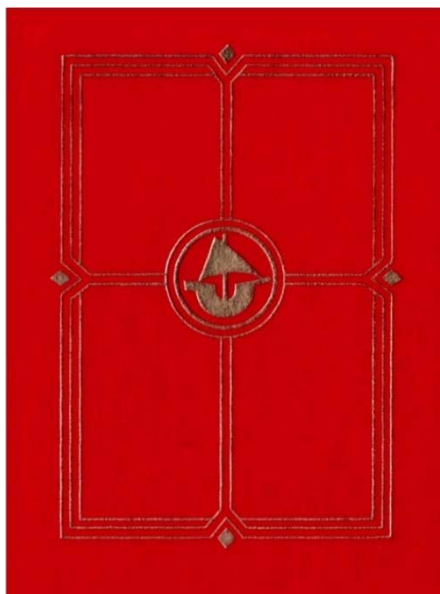

Рис. 2.4.4. Палітурка до видання 2

Форзац може виконувати естетичну або інформативну роль, тобто служити прикрасою або містити важливу інформацію видання. Але найчастіше форзаци незадруковані або задруковані однорідним кольором. В залежності від типу оправи, має різну конструкцію: простий приклейний, приклейний з окантовкою, прошивний цільнопаперовий та «свій» форзац.

Видання 1

Форзац простий приклейний, однією стороною він кріпиться до палітурки, другою стороною приклеєний по згину до книжкового блоку на 0,7 см. У виданні виконує також естетичну роль: на ньому надрукована серія персонажів книги, намальованих олівцем. По центру розміщений більш детальний малюнок: королівський блазень у головному уборі з дзвіночками, що взаємодіє з іншими малюнками. Звороти форзаців незадруковані.

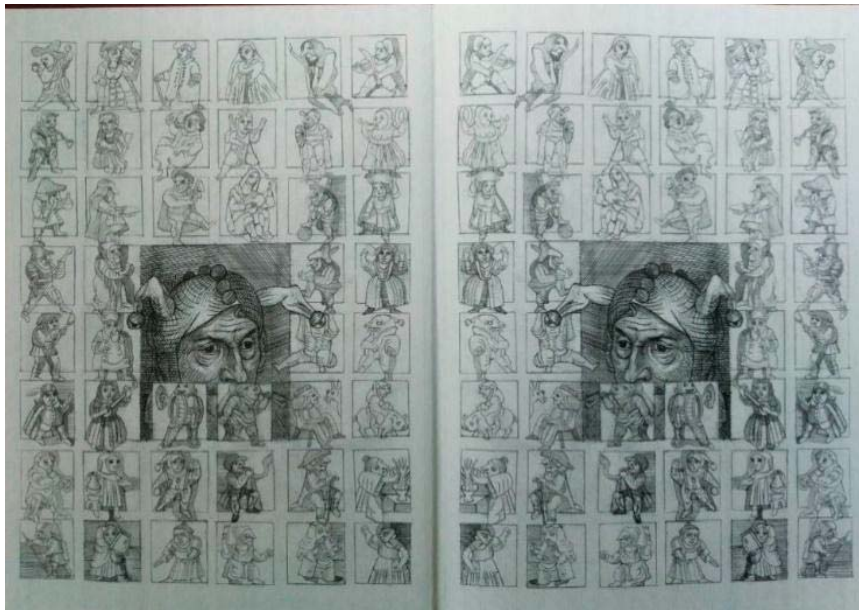

Рис. 2.4.5. Форзац до видання 1

Видання 2

Форзац простий приклейний, виконує лише свою основну роль: з'єднує палітурку та книжковий блок. Форзац білого кольору, незадрукований.

2.5. Елементи внутрішнього оформлення видань

Авантитул по краю приклеюється до форзацу, таким чином скріплюючи палітурку та книжковий блок. Тому на ньому не розміщують багато інформації, а іноді залишають пустим або з невеликим графічним елементом.

На титульному аркуші розміщується вся основна інформація про видання: назва твору, ім'я автора, назва видавництва, фронтиспис, назва мовою оригіналу, рік видання тощо. Зворот титулу містить основні технічні відомості, короткий опис змісту, імена редакторів, художників.

Видання 1

Титульний аркуш двосторінковий розгорнений. На титульній сторінці розміщене ім'я автора та назва твору білим у чорному квадраті. Під квадратом написано ім'я художника. Гарнітура відноситься до малокоонтрастних шрифтів старого стилю з засічками. На контртитулі розміщена та сама композиція з текстом німецькою мовою. Назва прописана рядковими літерами. Ліву і праву сторінки

титульного аркуша об'єднує сигнатура поета. Зворот титулу відсутній, на ньому починається основний текст видання.

Авантитул дублює титульну сторінку. Замість імені художника внизу сторінки розміщений логотип видавництва.

Рис. 2.5.1. Авантитул та титульний розворот до видання 1

Видання 2

Титульний аркуш двосторінковий подвійний. Титульна сторінка містить ім'я та прізвище автора, назва твору та підзаголовкові дані: додаткові відомості твору, ім'я художника, невеликий простий орнамент, місто, рік видання та назва видавництва. На контртитулі – фронтиспис: портрет автора. На відміну від попереднього видання, даний титульний аркуш має зворот титулу з вихідними даними: назва книги та ім'я автора німецькою мовою, рік написання, шифр зберігання видання, міжнародний стандартний номер видання, знак охорони авторського права, упорядників видання.

На авантитулі розміщені логотип та назва видавництва. Оскільки наступний розворот досить навантажений, цього наповнення достатньо.

Рис. 2.5.2. Авантитул та титульний аркуш до видання 2

Видання 1

У виданні присутні передмова і післямова самого Себастьяна Бранта. Для цього виділені окремі сторінки. Також видання має коментарі перекладача «Корабля дурнів» Феофана Склера.

Оскільки у творі присутня велика кількість посилань на тему релігії, міфології та визначних осіб, маловідомих читачеві, в кінці видання виділено 10 сторінок з примітками, розділеними відповідно до віршів, до яких відносяться дані примітки, без вказання номеру сторінки.

Видання 2

Видання також має передмову і післямову автора, оскільки вони є частиною твору. У виданні присутня передмова Б. Пуришева. В кінці розміщені примітки, не відокремлені за змістом, але помічені номером сторінки.

Видання 1

Оскільки видання віршоване і складається зі 114 віршів, спусковій сторінці не приділяється багато уваги. Вірші не завжди починаються з нової сторінки. Текст друкується з самого верху шпальти, але поля надто великі, тому формат полоси набору відноситься до покращеного. Відбивка тексту по лівому краю. Видання однополосне. Розмір полів: верхнє – 45 мм, зовнішнє – 37 мм, нижнє – 70 мм, внутрішнє – 30 мм.

Видання 2

Спускова сторінка анотації у другому виданні починається з 1/3 сторінки та згори прикрашена орнаментом. Перша літера тексту виконана орнаментальним акцидентним шрифтом червоного кольору. Розмір полів: верхнє – 22 мм, зовнішнє – 20 мм, нижнє – 27 мм, внутрішнє – 22 мм. Отже, це видання також покращене (подарункове). Відбивка тексту по лівому краю.

Видання 1

Оскільки видання містить лише один твір, колонтитули відсутні. Натомість колонцифрі приділено багато уваги: не маючи графічного або орнаментального оформлення, колонцифра розміщена по центру на великому нижньому полі (70 мм), має жирне накреслення та великий кегль – більший, ніж назви віршів. Вона не відцентрована відповідно до віршованого тексту.

Видання 2

Колонцифра у виданні не має естетичної ролі, тому вона максимально проста та малопомітна. Вона має такий само розмір, як і основний текст, розміщена на нижньому полі по центру.

Перше видання змісту не має. У другому виданні зміст розміщений в кінці, після приміток та перед вихідними даними. Оформлення витримане у стилі всього видання. Спуск на 1/3 сторінки, верхня частина прикрашена орнаментом.

Шмуцтитули у першому виданні відсутні. Назви віршів надруковані прописними літерами, мають жирне накреслення та значно більший розмір відносно основного тексту.

Друге видання має шмуцтитули – на початку основного тексту та приміток. Вони витримані відповідно до стилістики видання: готичний шрифт для назви та простий орнамент червоного кольору. Кожний вірш починається зі спускової сторінки на 1/3 та прикрашений простим орнаментом.

Видання 1

Основний текст та назви набраний гарнітурою Bangkok Cyr. Цей шрифт контрастний та не дуже зручний для читання основного тексту. Але якщо брати до уваги, що видання подарункове і не розраховане для довготривалого читання, така гарнітура прийнятна.

Для назви та імені автора на палітурці був використаний інший шрифт, більш читабельний.

Видання 2

Для другого видання була обрана гарнітура «шкільна». Ця гарнітура помірно контрастна і з точки зору технічного виконання є найбільш зручною для довгого читання.

Для назви та імені автора були вибрані німецька готика та римська антиква відповідно. Окрім естетичної привабливості, такий вибір також несе підтекст: відокремлення від Римської імперії та реформаційний рух за незалежність Німеччини.

Причина появи ілюстрації у книзі – прагнення художника конкретизувати словесний образ, виразити своє ставлення та уявлення про нього, розкрити розуміння цього образу. Так художник впливає на уяву, емоції читачів. У сучасному книговиданні більшу необхідність має дитяча ілюстрація. Для сучасного дорослого читача ілюстрація має меншу вагу, але це не означає, що вона непотрібна: змінились

її функції. Тепер вона в першу чергу не повторює та ілюструє текст, а несе свою власну думку, переосмислює його та дає нові причини для роздумів.

Оскільки текст є основною складовою частиною видання, зображення йому підпорядковуються. Існують такі типи верстки:

- сторінкова
- розворотна
- з відкритою версткою
- з закритою версткою
- з версткою на полях
- глуха
- під обріз
- змішана

Видання 1

У виданні присутні ілюстрації декількох типів: розворотні та сторінкові різного наповнення. Також присутній один ілюстраційний об'єкт з відкритою версткою. За технікою виконання є декілька типів ілюстрацій: виконані олівцем, олівцем та аквареллю та колажні, причому останній тип зустрічається лише на двох ілюстраціях у кінці основного тексту. Також видання має чотири маркерні лінійні ілюстрації.

Очевидно, що ілюстрації були створені ще до макетування видання. «Виконані до того, як почав формуватися архітектурний проект видання, у відриві від нього, вони стають мовби часткою авторського повідомлення, входять в умови «проектного завдання»... Невдачі можуть спіткнути, коли готові ілюстрації не дають змоги створити бажаний архітектурний образ...», — пише Борис Валуєнко [11, с.23]. Дійсно, представлено власне бачення художника, його переосмислення твору, але у виданні допущено ряд помилок, що порушує загальний ритм. По-перше, використання декількох технік, розміщених у випадковому порядку. По-друге, присутність єдиної ілюстрації з відкритою версткою. По-третє, не прослідковується ритміка розміщення сторінкових та розворотних ілюстрацій.

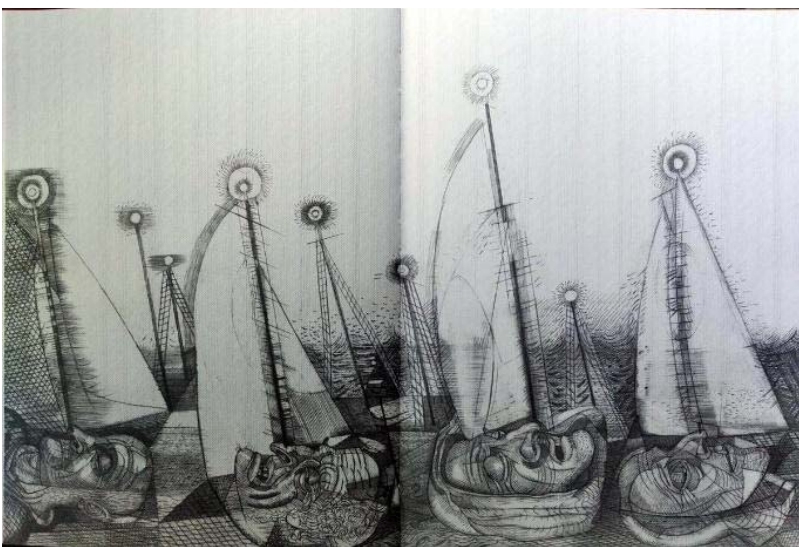
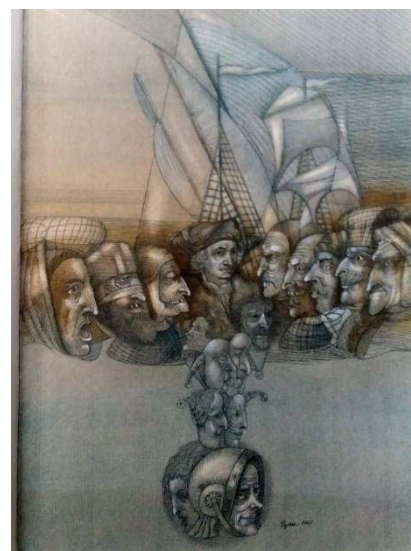

Рис. 2.5.3. Ілюстрації видання 1

Видання 2

У книзі присутні сторінкові ілюстрації з репродукціями гравюр Альбрехта Дюрера. Вони дуже гармонійно комбінуються з червоними орнаментами на заставках і кінцівках.

Видавець не ставив цілі створити дороге видання. Оформлення книги мінімалістичне, але кожна деталь уважно продумана і пов'язана з іншими деталями. За словами Єфима Адамова, «ритмічні удари в книзі відчуються за допомогою акцентів конфігураційного, масштабного, світлотіньового, кольорового, фактурного, «вагового», пропорційного та інших видів» [12, с.13]. Хоча ілюстрації були створені

декількома століттями раніше, завдяки правильному підбору шрифтів, кольорових акцентів, ритміки, орнаментів книга виглядає одночасно і традиційно, і сучасно. Відчувається гармонія усіх елементів.

Рис. 2.5.4. Ілюстрація видання 2

Видання 1

Для вихідних даних виділена одна сторінка. Перша частина з відбивкою по лівому краю, друга – по центру. Перша частина відображає ту інформацію, яка зазвичай розміщується на звороті титулу. Але, оскільки даної сторінки видання не має, усі дані були переміщені в кінець.

Видання 2

Вихідні дані займають дві сторінки. У деяких пунктах недостатній інтерліньяж, і рядки «злипаються».

Як правило, видання, що мають тираж понад 1000 примірників, друкують офсетним способом. Але ще у XX столітті був поширеним високий друк. Цей спосіб більш затратний по часу і матеріалам, потребує використання шкідливих матеріалів,

але не уступає в якості офсетному. Тому перше, сучасніше, видання надруковане офсетним друком, друге – високим. Обидва видання мають високу якість друку.

Висновки до розділу 2

Порівнюючи два проаналізовані видання, можна впевнено сказати, що друге видання має більш високу якість виконання. Відчувається гармонія між усіма елементами, прослідковується ритміка, вдало поєднані в оформленні чорний та червоний кольори. Художник проаналізував епоху написання, врахував шрифти, що тоді використовувались, розмістив оригінальні ілюстрації. Але при цьому він осучаснив видання та гармонізував усі елементи, обрав найбільш зручний формат для довгого читання.

Перше видання досить громіздке для обраного типу оформлення. Хоча проглядається загальний стиль ілюстрацій, їхня техніка та розміщення не гармонізуються між собою. Колонцифри, які виконують лише інформативну роль, притягують зайву увагу.

Але варто зазначити, що перше видання є спробою оригінальної дизайнерської інтерпретації, оскільки ілюстратор, що раніше не мав справи з книжковим дизайном, самостійно оформив видання. Так, вона оформлена нетрадиційно, містить деякі дискусійні та проблемні моменти, але має право на існування. Друге видання – це грамотна дизайнерська робота професійного художника-оформлювача книги.

РОЗДІЛ 3

ПРОЄКТУВАННЯ І ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ НОВОГО ВИДАННЯ

3.1. Загальна характеристика обраного варіанту оформлення

Поема Себастьяна Бранта «Корабель дурнів» – книга, написана у переломний для світу час. Це час, коли змінюється людське світосприйняття, коли людина морально і розумово «еволюціонує». Такі зміни відбуваються циклічно, народжуючи нові витвори мистецтва та науки. Наш світ стоїть на порозі змін, а в новому світі не має місця для вад, які заважають рухатися вперед. Тому цю книгу необхідно передруковувати, вона не втратила своєї актуальності і не має однозначної прив'язки до своєї епохи. В Україні ця книга друкувалася лише двічі і мала невеликий тираж, тому є маловідомою.

Отже, було поставлене завдання створити нове видання поеми епохи Раннього Відродження, відобразивши сучасні реалії. Важливо передати віяння перемін, заперечення негативних людських якостей, вад, спокус. Тому книга має бути бунтарською, різкою і повчальною водночас, висміювати неповноцінність дурості, передавати чорну сатиру і спонукати читача до дій, направлених на зміни у своєму житті. Звичайно, особливе оформлення буде виділяти книгу, але при негармонійній верстці вона буде «розвалюватися». «Почуття композиційного ладу, розуміння архітектоніки твору художньої літератури збагачують оформлювальні рішення, сприяють їх різноманітності, стилістичної багатоплановості», відмічає Н.А.Гончарова [13, с.374].

Велику увагу потрібно приділити загальному образу книги, підбору шрифтів, які пов'язують минуле і сучасне, передати контрастність і різкість, гармонійно поєднати текст та ілюстрації, збурити читача, але при цьому не налякати його. Необхідно акцентувати на вічній проблемі, яку досі не могла вирішити людина, але вона має шанс це виправити у будь-який час.

«До винаходу друкарства поетичні твори читав вголос сам автор або інші професійні оповідачі. Функція середньовічних книг - тільки фіксація сказаного слова. З виникненням друкарства поетична мова майже відразу поступилася місцем читанню книги “про себе”... Колишні книги розраховані на читання книги вголос або на спокійне читання на самоті.» [14, с.228]. Методи впливу на читача залишились ті самі – при підвищенні голосу кегль шрифту збільшується: таким чином, назви, які промовляються голосніше, можна виділити; різкість мовлення можна виділити жирним шрифтом або за допомогою взаємодії та напливу малюнку на текст, зрушенню рядка тощо. До того ж, сучасний читач – активніший, і його головний орган сприйняття – око. Піонерами вільного оформлення поетичних творів стали франко-польський поет Гійом Аполлінер, який вписував вірші у різні форми, та італійський футурист Марінетті, намагаючись передати звуковий ефект за допомогою гри літер та інших типографських знаків.

Етап збору інформації – найважливіший та найвідповідальніший у конструюванні книги. Від добросовісності виконання поставлених задач цього етапу залежить якість кінцевого результату. Перед початком роботи над оформленням книги для досягнення більшого ефекту важливим моментом є аналіз читача. В. Н. Ляхов у книзі «О художественном конструировании книги» [15, с.34-36] дає детальну таблицю для характеристики майбутнього читача книги. Він пропонує зібрати три групи відомостей: про майбутнє видання, про майбутніх споживачів та найкращі зразки аналогічних видань.

Для проєкту була обрана поема Себастьяна Бранта «Корабель дурнів» у перекладі Феофана Скліяра. Видання для дорослої категорії читачів, тому відкривається більше можливостей для експериментів та нетрадиційного оформлення.

Були проаналізовані плюси та недоліки попередніх видань, пошуки художників та ілюстраторів на подібні теми, та досліджені символи, закладені Брантом, що були поширені у часи Середньовіччя та Відродження, а також ті, що зрозумілі сучасній людині.

В першу чергу необхідно проаналізувати мету видання. Поема відноситься до дорослої художньої філософської гуманістичної літератури. Її головне завдання – виховання людини через виявлення описаних у книзі вад, популяризація літератури колишніх часів.

Поема складається із 112 віршів без урахування вступних – «Протесту» та «Передмови». Крім віршованої частини, книга містить примітки до кожного вірша. Якщо у попередніх виданнях примітки знаходились у кінці видання, що є не дуже зручним для пошуку невідомих слів та речень, було вирішено перемістити їх у кінець кожного вірша. Рубрикація у виданні проста: лише назви віршів. Кожний новий вірш починається з нової сторінки. Видання призначене для самостійного наскрізного читання.

Для більш точного попадання в цільову аудиторію варто узагальнити та охарактеризувати читача. Видання для масового користування, читачі – дорослі та підлітки віком від 14 років. Таке видання більше підходить саме для підлітків, оскільки саме в цей період формується характер та поведки людини, але при цьому вони вже мають певні знання, набуті у школі та передані батьками, тому вони здатні самостійно аналізувати та переосмислювати прочитану інформацію. До того ж людина цього віку більш гнучка та готова до змін у собі.

3.2. Обраний формат книги, елементи зовнішнього оформлення видання

«Створення книги - процес складний, тривалий і багатоплановий. Його починає автор твору, що публікується, а закінчується він на поліграфічному підприємстві, яке випускає тираж видання. Від того, наскільки правильно і добре було проведено «перевтілення» авторського рукопису в тиражну книгу, багато в чому залежить ефективність засвоєння читачем змісту тексту і його ставлення до написаного» [16, с.8]. Воля Миколайович Ляхов наголошує на тому, що перед тим, як почати працю над виданням, в першу чергу необхідно врахувати ту емоцію, яку хотів передати автор рукопису. Брант знущається над читачами, він, як лікар, знаходить хворе місце кожної людини для того, щоб назначити лікування. Дізнатися гірко правду про себе

завжди неприємно, тому книга повинна виглядати як історія хвороби: її теж досить неприємно читати. Відповідно до цього має виглядати нове видання.

Для видання було обрано формат 60x84/8 (А3 при цифровому друці), що після обрізки утворює формат 205x290 мм. Відноситься до групи великих. Даний формат зручний для довгого читання, але при цьому досить великий, що дає змогу розглянути дрібні деталі в ілюстраціях та оформленні.

Рис. 3.2.1. Палітурка до видання

Обкладинка – обличчя книги, за яким читачі помічають книгу на полиці. Тому вона має бути яскравою та контрастною. Назва та ім'я автора вписані у довільні форми, що одночасно нагадують очі (як символ людської душі) та човни з веслами для поєднання з назвою твору. Палітурка досить темна: фон чорного кольору, на якому розміщені білі та червоні плями. Щоб не перевантажувати композицію, чорний фон розбавлений фактурою, що нагадує хвилі.

Форзац не повинен бути надто нав'язливим у оформленні, але при цьому натякати на сюжет та стиль ілюстрацій. Тому зображення на форзаці було оформлене як неакуратний паттерн із голів блазнів у блазенських ковпаках, створений тушшю та

пером. Зображення чорно-біле. Малюнок має нести неприємне враження, оскільки зображені на ньому персонажі мають негативний відтінок. На нахзаці розміщений невеликий елемент із форзацу, поєднуючись із форзацом, але при цьому не перевантажуючи розворот і несучи додаткову ідею: спочатку дурнів багато, але на кінець книги їх майже не залишилось. Тут можна побачити два значення: дурні сіли на кораблі та поплили у свою країну Дурляндію (Наррагонію) або просто не змогли дочитати книгу.

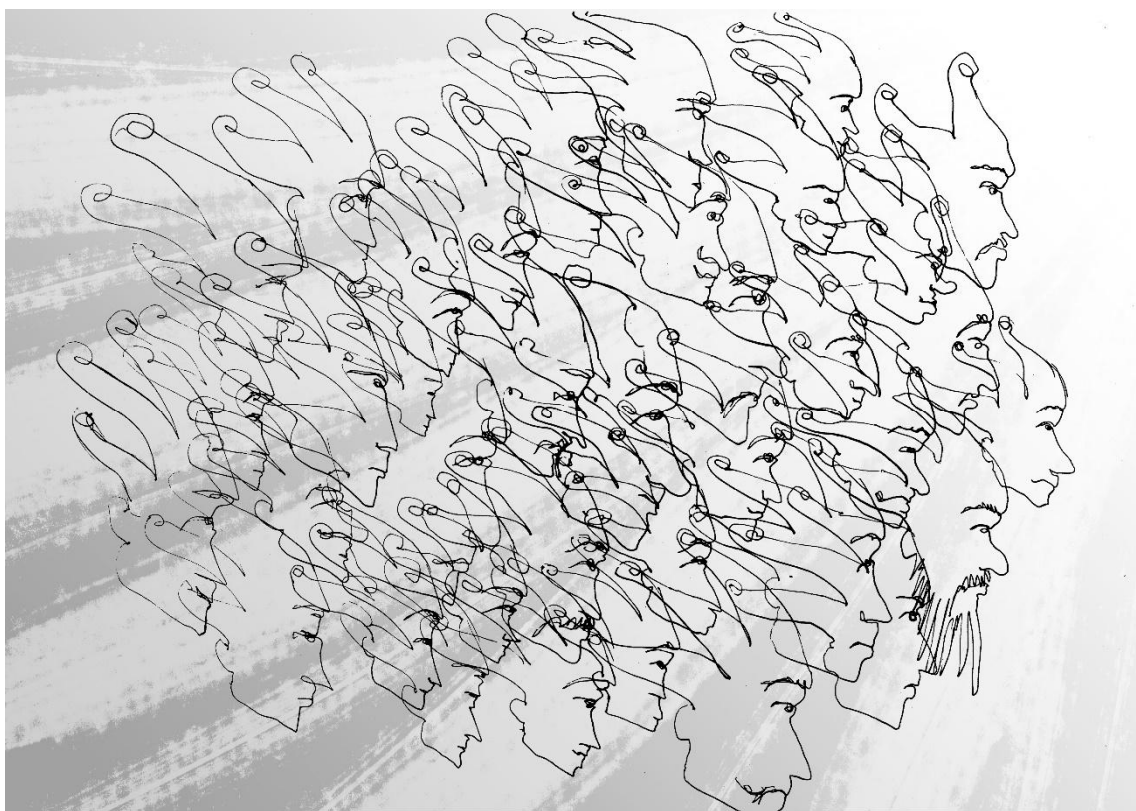

Рис. 3.2.2. Форзац нового видання

3.3. Елементи внутрішнього оформлення видання

Перед контрастним та різким титулом та після досить завантаженого форзацу авантитул має бути максимально лаконічним. На ньому зображений лише невеликий графічний елемент.

Титульна сторінка агресивна за рахунок поєднання чорного та червоного кольору, товстих ліній та фактури. Вона повторює композицію палітурки, змінюючи

кольори плям: чорне стає білим, а біле – чорним. Зворот титулу продовжує різкий стиль титульної сторінки, але має набагато менше навантаження.

На звороті титулу розміщена мінімальна кількість інформації про видання: автор, художник-оформлювач, коротка анотація про видання та дані про реєстрацію. Вихідні дані містять більш детальну інформацію: видавничі відомості, адреса видавництва тощо.

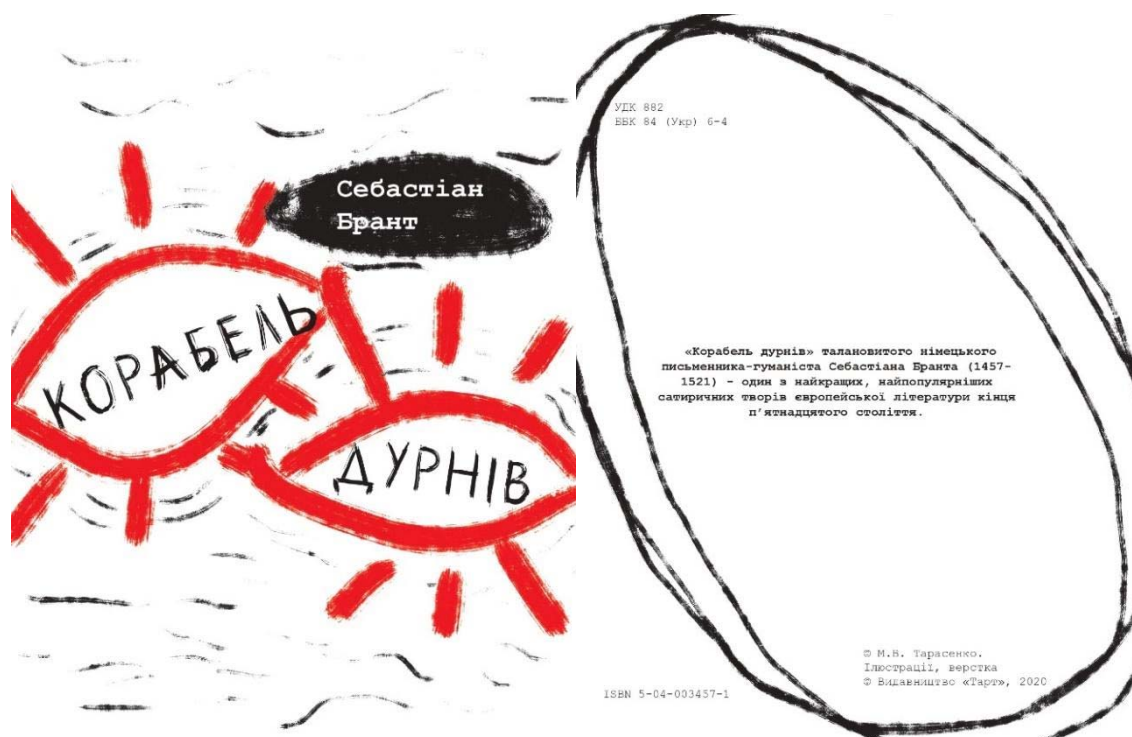

Рис. 3.3.1. Титульний аркуш нового видання

Епіграф за оформленням поєднується із форзацом. Ілюстрація на ньому зображує чергу із персонажів, яка частково переходить на наступний розворот, де знаходиться їхня ціль – корабель. Текстова частина має праву виключку та поміщена в правий верхній край, протидіючи малюнку. Ім'я автора має червону заливку і виступає в якості акценту загальної композиції. Він має достатньо білого простору, щоб дати очам відпочити від різких плям на попередньому розвороті та підготувати до такого ж різкого наступного розвороту. В цілому видання витримує ритміку чистих легких та заповнених та агресивних розворотів.

Оскільки твір віршований, бокові поля великі. Верхнє та нижнє поля середнього розміру, тому на сторінці, повністю заповненій віршом, немає зайвого вільного місця.

Але на тих сторінках, де розміщується кінцева частина вірша, яка не заповнює повністю шпальту, звільнюється місце для білого простору та приміток до вірша. На таких сторінках рядки розміщуються на такій самій висоті відносно верхнього поля, як і на спусковій сторінці. Спускова сторінка починається з назви вірша, написаного прописними фактурними досить великими літерами. Назва, як і примітки, відокремлена від основного тексту фактурною червоною лінією. Примітки написані по ширині шпальти меншим кеглем: 12 кегль для невідомих фраз та слів та 10 кегль для пояснень.

Варто звернути увагу на слова Єфима Адамова про ритміку та врахувати це у новому виданні: «До віршованих творів художник підходить принципово так само, як і до прозаїчних. Правда, не можна скинути з рахунків ритмічно організований текст, не перейнятися характером ритму автора. Не можна не врахувати і специфічну будову смуг набору на сторінках і методи створення образів поетом» [17, с.34]. За рахунок того, що сама динаміка рядків віршів Бранта досить різка, деякі рядки надто вибиваються із стовпчика, доповнюється загальна динаміка всієї сторінки. Вона натякає на те, що загальний дизайн книги повинен бути таким само різким, неочікуваним та рваним. Примітки, як і назви, відокремлюються від вірша червоними фактурними лініями та розтягнуті по ширині шпальти. Поля у виданні мають такий розмір: 16:20:28:24.

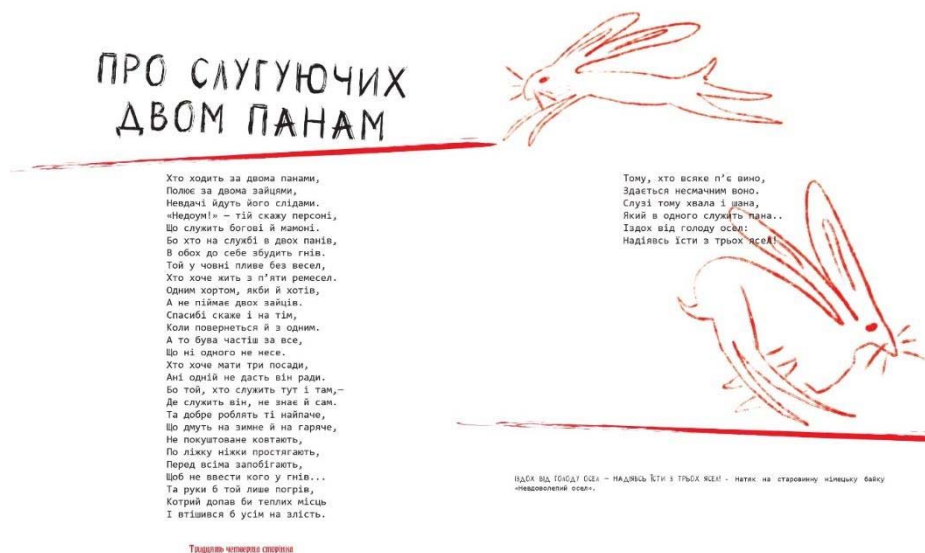

Рис. 3.3.2. Розворот видання

Колонтитулів видання не має по причині відсутності необхідності в них. Колонцифри розміщені на нижньому полі з виключкою по центру. Вони червоного кольору і підписані словами, наприклад, «Чотирнадцята сторінка». З одного боку, це безглуздо і незручно, але якщо врахувати тематику видання, таке оформлення колонцифр тісно пов'язується з іншими деталями видання. Це єдиний класичний шрифт у виданні, що пов'язаний з періодом в історії, коли жив автор.

«Художникові нерідко вдається передати характер часу, якому належить літературний твір, і одночасно підкреслити, що книжка видається в наші дні, що художній досвід за період від часу написання книги надзвичайно розширився. Мова може йти й про оцінку минулого з позицій сучасності, його переосмислення, і таке переосмислення можна виразити всією архітектурою книги, а не лише творчими сюжетними ілюстраціями» [18, с.35]. Проблема, описана у творі, вічна, тому хоча книга написана дуже давно, її тему нескладно перенести у наші часи. Тим не менш, у нове видання варто помістити елементи, що пов'язані із сучасністю Бранта, як данину його праці.

Як і в проаналізованому російському виданні, у новому виданні акцентовано увагу на порівнянні сучасної автору епосі та сучасного стилю шрифтів, з урахуванням техніки виконання ілюстрацій. Було використано три гарнітури: Consolas, Courier

New i Drum, що нагадує мальований сухим пензлем шрифт і використовується для назв віршів та назви всього твору. Четвертий шрифт, HohenzollernLamont, що має вигляд німецької готики, використовується лише в колонцифрах для акцентування на періоді та країні написання.

Фактура книжкового шрифту – це чи не найперше, що задає емоцію від читання. Ще не почавши читати, можна визначити почуття автора і приготуватися до отримання інформації певного стилю – чи це ліричний твір, чи сатиричний, чи казковий. Контрастність кеглю назв та основного тексту також має велике значення – чим різкіший основний текст, тим більш помпезним та крупним буде заголовок. В даному випадку фактурний мальований шрифт буде гармонійно поєднувати рівний основний текст та динамічні ілюстрації. «“Мальований” шрифт не однорідний і розташовується в дуже широкому діапазоні, з одного боку приєднуючись до набірному, і з іншого - якимись крайніми формами безпосередньо переходячи в графіку». Ераст Кузнецов порівнює шрифти з цегляною стіною: якщо звичайний набірний текст порідбний до стіни, складеної зі звичайної цегли, то мальований – з фігурної цегли [19, с.44].

Велику увагу було приділено ілюстраціям, оскільки їхнє оформлення може підсилити емоційний ефект від читання. Видання містить два типи ілюстрацій: чорно-білі сторінкові, виконані тушшю, та ілюстрації, що не мають чітких кордонів, виконані у програмі Adobe Photoshop.

Фактура в ілюстрації – важлива деталь, що змушує картинку говорити і відповідно впливати на глядача. «Будь-яка пляма або лінія, нанесені на папір, негайно вступають в складні відносини з білим полем - тиша порушена», - писав Е. Кузнецов [20, с.23]. Фактура може створити об'єм, обманути зір, викликати емоцію. Отже, для графіки, у якій відсутній колір, вона відіграє значну роль.

Рис. 3.3.3. Розворот видання зі сторінковою ілюстрацією

Червоні ілюстрації рівномірно розміщені по всьому виданню. Вони червоного кольору, фактурні, що нагадують мазки сухим пензлем. Деякі з них заходять за віршований текст або за краї розвороту. Варто було досягти такого ефекту, щоб вони ці ілюстрації нагадували наскальні малюнки печерних людей.

Сторінкові ілюстрації більш детальні. Вони виконані у техніці туші, пера та пензля. Їхня стилістика продовжує різкий агресивний сюжет поеми Бранта, але вона більш сучасна і вільна. В ілюстраціях закладені символи, що доповнюють слова Бранта. Поверх них у програмі Adobe Photoshop домальовані червоні плями, що об'єднують два стилі виконання ілюстрацій.

Щоб не перевантажувати початок книги великою кількістю інформації, було вирішено перемістити зміст у кінець видання. Оформлення подібне до перших розворотів, таким чином можна прослідкувати, коли починається і закінчується книга. Розміщення елементів змісту нетрадиційне. Назви розділів переміщені вниз розвороту, при цьому вони розвернуті на 90° проти годинникової стрілки. Нумерація

розміщена зверху в один рядок. Між собою назви і номери поєднані пунктирними стрілками.

ЗМІСТ	
8	56
11	59
13	63
15	66
18	69
20	72
23	75
25	78
27	85
30	88
34	91
36	94
40	98
43	103
45	106
48	109
54	111
ПЕРЕДМОВА ДО КОРАБЛЯ ДУРНІВ	ПРО БЕЗГЛУЗДИЙ ГНІВ
ПРО КНИГИ, ЯКИМИ НЕ КОРИСТУЮТЬСЯ	ПРО ВЕРТІСТЬ І ЗУХВАЛЬСТВО
ПРО ЖАДОБУ	ПРО НАСМІХИ З ГЛУПОТИ
ПРО НОВІ МОДИ	ШУМ У ЦЕРКВІ
ДУРНІ В СТАРОСТІ	ПРО ДУРНІВ, НАДІМЕНИХ ВЛАДОЮ
ПРО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ	КОРАБЕЛЬ РЕМІСНИКІВ
ПРО ЗАВОДІЯК	ПРО ЗАЗДРОСТЬ І БОРОЖНЕЧУ
ПРО ПОГАНІ МАНЕРИ	ПРО ЛІКАРІВ—ШАРЛАТАНІВ
ПРО ШИРУ ДРУЖБУ	ПРО САМОЗАКОХАНІСТЬ
ПРО ДЖИГУНІВ—ЗАМІЦЯЛЬНИКІВ	ПРО ТАНЦІ
ГУЛЬТЯЙ—П'ЯНИЦІ	ПРО ЖЕБРАКІВ
ПРО БАЛАКУНІВ	ПРО ЛИХИХ ЖІНОК
ПРО БОРЖНИКІВ	ПРО АСТРОЛОГІЮ
ПРО МАРНЕ НАВЧАННЯ	ПРО ЗБИТКОВІСТЬ ПОЛЮВАННЯ
ПРО ПЕРЕМОВСТВО	ПРО ХВАСТОЩІ
ПРО ВІЧНИХ ДУРНІВ	ЗАТЯГІ КАРТЯРІ

Рис. 3.3.4. Зміст видання

Вихідні дані мають оформлення, що повторює зворот титулу, пов'язуючи інформацію на цих сторінках. Ця сторінка, як і перші дві сторінки видання, легка і неперевантажена. Таке оформлення створене для того, щоб облегшити і пов'язати вхід і вихід у видання. На цій сторінці розміщена більш детальна інформація: назва німецькою мовою, кількість обліково-видавничих аркушів, відомості про папір, друк, гарнітуру тощо. Також присутня інформація про типографію.

Рис. 3.3.5. Вихідні дані

Висновки до розділу 3

Після детального збору інформації про епоху написання, аналізу подібних видань, робіт художників, читацької аудиторії, стилістики поеми було створене видання, що створює максимально емоційний ефект, який передає чорносатирична поема Себастьяна Бранта «Корабель дурнів». Головним завданням було відійти від традиційного оформлення поеми, але залишити легкість сприймання та осмислення інформації. Кожний елемент видання несе в собі іронічну, глумливу емоцію, щоб збурити та оживити читача, наполягти на аналізі своїх дій.

В результаті отримано оригінальний макет з нетиповим, динамічним оформленням. Були підібрані шрифти, які підходять під загальну стилістику поеми: фактурний та гротескний (що теж досить незвичний, оскільки широкі літери зроблені вузькими, а вузькі – широкими), а також псевдоготичний, цим нагадуючи традицію книг періоду зародження книгодрукування. Відповідно до них створені фактурні динамічні ілюстрації з використанням чорного та червоного кольору. Була продумана

ритміка графічних елементів та ілюстрацій, щоб не втомлювати читача перевантаженими сторінками, але і зацікавлювати його неочікуваними деталями. Сторінкові і ламані ілюстрації мають різну стилістику і виконані різними матеріалами (туш, перо, пензель та комп'ютерні, виконані у програмі Adobe Photoshop), що гармонійно пов'язані між собою.

Палітурка задає ритм усій книзі. Вона різка, контрастна та динамічна. Чорний колір фону привертає увагу і змушує всі інші деталі «світитися». Завдяки цьому вона буде добре помітна на вітрині книжкового магазину. Оформлення перекликається з дизайном титулу з виворіткою чорного та білого кольору.

РОЗДІЛ 4

РОЗРОБКА ТЕХНОЛОГІЇ ВИГОТОВЛЕННЯ ВИДАННЯ

4.1. Аналіз вихідних даних для видання

Нове видання поеми Себастьяна Бранта «Корабель дурнів» виконане у форматі А3 (297х420мм/2), що після обрізки становить 205х290 мм і містить 140 сторінок. Було обрано наклад у 1000 екземплярів. Полоса набору віршована (не враховуючи приміток, розтягнених по ширині полоси) і містить одну колонку. Колонтитули відсутні, колонцифри розмішені на нижньому полі по центру, на кінцевій сторінці вірша відсутні. Були використані такі гарнітури шрифтів: Consolas 14 pt для основного тексту, Drum 65 pt для назв, Coutier New 12 pt для епіграфу, приміток і вихідних даних, HohenzollernLamont, 14pt для колонцифр. Ілюстрації двох типів: чорно-білі сторінкові, виконані тушшю, пером та пензлем, та ілюстрації комбінованого типу, червоного кольору, виконані у програмі Adobe Photoshop. Обкладинка типу 7, кольорова, текстово-ілюстраційна. Форзац простий приклейний, ілюстраційний. Книжковий блок скріплюється швейним способом нитками та клеєм. Корінець прямий. Тип друку для палітурки та блоку цифровий.

Таблиця 4.1.

Технічна характеристика видання поеми Себастьяна Бранта «Корабель дурнів»

№ п/п	Найменування показника	Оригінал
1	Формат аркушу, см	29,7х42/2
2	Формат видання до обрізки, мм	297х210
3	Формат видання після обрізки, мм	205х290
4	Тираж видання	1000
5	Обсяг видання: у сторінках	140
	у фізичних друкарських аркушах	70
	в умовних друкарських аркушах	16,1

	В обліково-видавничих аркушах	14,7
6	Формат полоси набору, кв	9 _{1/2} x 13 _{3/4}
7	Кількість колонок	1
8	Наявність та розміщення <ul style="list-style-type: none"> • колонтитулів • колонцифр 	Відсутні Нижнє поле, по центру
9	Текст, кегль шрифту, гарнітура <ul style="list-style-type: none"> • основний • заголовки • колонцифри • вихідні дані 	Consolas, 14pt Drum, 65 pt HohenzollernLamont, 14pt Courier New, 10 pt
10	Титул <ul style="list-style-type: none"> • характер оформлення • кількість фарб • характер ілюстрацій • гарнітура і кегль 	Декоративно-шрифтовий 3 Кольоровий, растровий, комбінований Drum, 80 pt; Courier New Bold 30 pt
11	Ілюстрації <ul style="list-style-type: none"> • кількість фарб • характер ілюстрацій • техніка виконання • розташування у виданні • ілюстративність видання, % 	<ul style="list-style-type: none"> • 3 • Комбіновані • Туш, перо, пензель; Adobe Photoshop • Комбіновані, сторінкові • 26

Продовження таблиці 4.1.

12	Палітурка <ul style="list-style-type: none"> • тип • покривний матеріал • картон • кількість фарб • характер оформлення • характер ілюстрацій 	7 Крейдований папір, 150 г/м ² 2 мм 3 Текстово-ілюстраційний Кольорова, растрова, тонова, виконана у програмі Adobe Photoshop
13	Форзац <ul style="list-style-type: none"> • тип • кількість фарб • характер оформлення • папір 	Простий приклейний 1 Декоративно-орнаментальний Крейдований, 130 г/м ²
14	Блок <ul style="list-style-type: none"> • форма корінця • вид скріплення блоку • матеріал скріплення • папір 	Прямий Швейне скріплення Клей, нитки Офсетний, 120 г/м ²
15	Метод друку	Цифровий

Таблиця 4.2.

Класифікація видання за ДСТУ 3017:2015

Найменування показника	Оригінал
За знаковою природою інформації	Текстове
За способом виготовлення	Друковане
За періодичністю	Неперіодичне
За матеріальною конструкцією	Книжкове

За складом основного тексту	Моновидання
За мовною ознакою	Перекладне
За цільовим призначенням	Літературно-художнє
За характером інформації	Поетичне
За структурою	Однотомне
За повторністю випуску	Перевидання
За обсягом	Книга
За форматом	Великий

4.2. Розробка конструкції видання

Обсяг нового видання поеми Себастьяна Бранта «Корабель дурнів» становить 140 сторінок. Оскільки доля одного аркушу 29,7х42 см для одного зошита дорівнює 1/2, зошит згинається один раз і має 4 сторінки. Всього одне видання містить 18 зошитів, скомплектованих методом підбирання та скріплених методом зшивання. Форзац простий приклейний, виконує також декоративну функцію. Палітурка тверда, суцільнокрита, типу 7, з кантами в 5 мм. Корінець прямий. Фарбовість блоку 3+3. Фарбовість палітурки 3+0. Формат полоси набору – 9^{1/2} х 13^{3/4} кв, розмір полів – 16;20;23;33 мм.

Таблиця 4.3.

Макет спуску шпальт сторінок видання формату 29,7х42 см

4	1
---	---

2	3
---	---

4.3. Проектування комплексного технологічного процесу

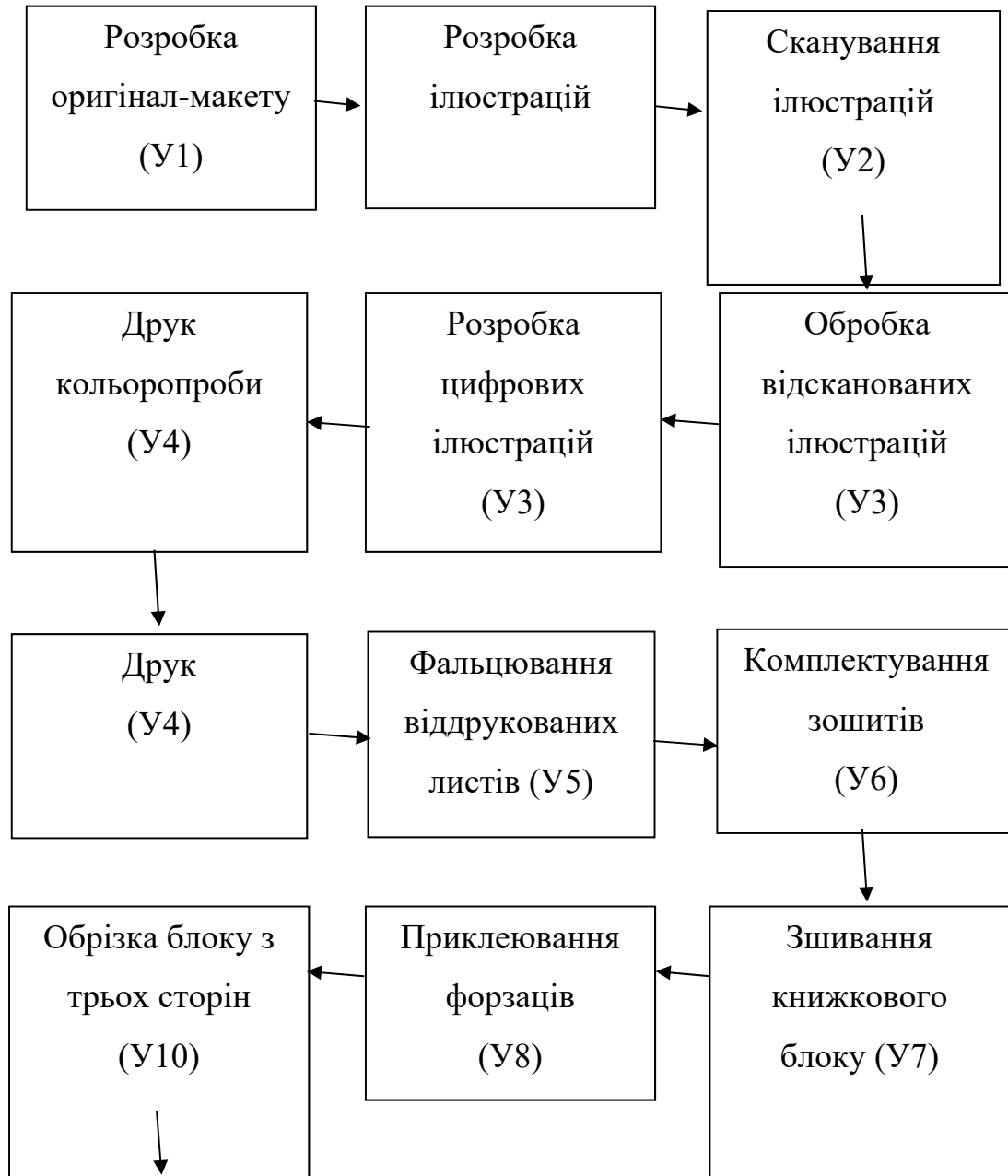
Тираж видання складає 1 000 примірників. В даному випадку підходить як офсетний, так і цифровий друк, оскільки тираж не дуже великий. Було обрано цифровий друк, оскільки такий спосіб досить дешевий, не вимагає використання друкарської форми та має високу тиражестійкість. Крім того, такий спосіб значно скорочує тривалість виробничого циклу, оскільки не потребує додрукарської підготовки. Процес одразу направляється з комп'ютера у друк. Цифровий друк є досить популярним способом отримання найрізноманітнішої поліграфічної продукції. Був обраний спосіб електрофотографії – нанесення за допомогою лазера. Такий спосіб, по-перше, більш економічний, по-друге, процес друку набагато швидший, по-третє зображення більш стійке.

Видання призначене для дорослої категорії читачів та підлітків для тривалого помірно інтенсивного використання.

Оригінал-макет створювався у програмі для верстки Adobe InDesign, використовуючи ноутбук ASUS ROG Strix G15. Для сканування ілюстрацій, що були виконані тушшю, використовувався сканер Epson Perfection V19. Після цього вони були оброблені у програмі для обробки зображень Adobe Photoshop. У цій же програмі були створені комбіновані ілюстрації, а також деталі поверх відсканованих чорно-білих тонових ілюстрацій пензлем Kyle's Drawing Deliciously Dry Brush. Після завершення були надруковані пробні зразки розворотів і в результаті внесені правки в макет. Друк відбувався на лазерному принтері Canon I-SENSYS MF112. Після друкування аркуші були сфальцьовані та складені у блок, який був зшитий ниткошвейною машиною для книг. До блоку з двох сторін приклеєні форзаци, які потім разом з блоком були обрізані з трьох боків. Для зміцнення готовий блок проклеєний та прошитий корінцевим матеріалом. Палітурка виготовлялась окремо.

Цупкий картон був обтягнений та приклеєний задрукованим з однієї сторони папером. Готова палітурка з'єднується з книжковим блоком за допомогою простого приклейного форзацу.

Розробка блок-схеми технологічного процесу книжкового видання

Умовні позначення устаткування для виконання операцій:

У1 – ноутбук ASUS ROG Strix G15; програма для верстки Adobe InDesign

У2 – сканер Epson Perfection V19

У3 - ноутбук ASUS ROG Strix G15; програма для обробки зображень Adobe

Photoshop

У4 – принтер Canon I-SENSYS MF112

У5 – пристрій для фальцювання

У6 – листопідбірна машина Brehmer ZTM 892/32

У7 – ниткошвейна машина для книг

У8 – ручна операція

У9 – кришкоробна машина

У10 – одноножова паперообрізальна машина

Розробка часткового технологічного процесу наведена в табл. 4.4.

Таблиця 4.4.

Маршрутно-технологічна карта

№	Найменування технологічної операції	Устаткування	Технологічні режими. Програмне забезпечення	Витратні матеріали	Допуски та засоби контролю
1	Створення оригінал-макету, верстка	Ноутбук ASUS ROG Strix G15	Adobe InDesign	-	Контроль за допомогою режимів

					програмного забезпечення
2	Створення ілюстрацій тушшю	Перо, пензель, папір	-	Папір, туш	-
3	Сканування ілюстрацій	сканер Epson Perfection V19	Програма для сканування Epson	-	-

Продовження таблиці 4.4.

4	Обробка ілюстрацій	Ноутбук ASUS ROG Strix G15	Adobe Photoshop	-	Контроль за допомогою режимів програмного забезпечення
5	Створення цифрових ілюстрацій	Ноутбук ASUS ROG Strix G15	Adobe Photoshop	-	Контроль за допомогою режимів програмного забезпечення
6	Друк пробних зразків	Цифровий лазерний принтер Canon I-SENSYS MF112	Програма для друку Canon	Папір, порошок для принтеру	Візуальний контроль
7	Друк книжкового блоку, форзаців, палітурки	Цифровий лазерний принтер Canon I-SENSYS MF112	Програма для друку Canon	Папір, порошок для принтеру	Візуальний контроль
8	Фальцювання віддрукованих аркушів	Фальцювальна машина	Температура приміщення 20 – 25°C; відносна вологість 50 –	-	Візуальний контроль
9	Комплектування зошитів	Листопідбірна машина	70 %; освітленість –	-	Візуальний контроль
10	Зшивання книжкового блоку	Ниткошвейна машина	300 лк Вентиляція	Нитки для зшивання блоку	Візуальний контроль
11	Приклеювання форзаців	Ручна операція		Клей	Візуальний контроль
12	Обрізка блоку з трьох сторін	Різальна машина		-	Візуальний контроль

13	Виготовлення палітурки типу 7	Кришкоробна машина		Картон, папір, клей	Візуальний контроль
14	Приклеювання палітурки до блоку	Ручна операція		Клей	Візуальний контроль

4.4. Розрахункова частина

Обсяг видання у фізичних друкарських аркушах:

$$O_{\text{фіз.др.арк.}} = C / \text{ч},$$

де C – загальна кількість сторінок, ч – доля;

$$O_{\text{фіз.др.арк.}} = 140 / 2 = 70$$

Обсяг видання в умовних друкованих аркушах:

$$O_{\text{ум.друк.арк.}} = O_{\text{фіз.друк.арк.}} \times K_{\text{пр.}},$$

де $K_{\text{пр.}}$ – коефіцієнт приведення;

$$K_{\text{пр.}} = (29,7 \times 42) / (60 \times 90) = 1\,247,4 / 5\,400 = 0,23$$

$$O_{\text{ум.друк.арк.}} = 70 \times 0,23 = 16,1$$

Обсяг видання в обліково-видавничих аркушах:

$$O_{\text{обл.вид.арк.}} = \Sigma_{\text{рв.}} / 700 + \Sigma_{\text{зн.}} / 40\,000 + \Sigma_{\text{філюстр.}} / 3000$$

де $\Sigma_{\text{зн.}}$ – сумарна кількість знаків у виданні,

$\Sigma_{\text{філюстр.}}$ – сумарна площа ілюстрацій у виданні,

Ст – кількість сторінок тексту, Ес – ємність 1 сторінки тексту,

Кіл – кількість ілюстрацій, Філ. – формат ілюстрацій, см.

Кількість сторінок загальна – 140

Кількість сторінок із текстом – 100

Норматив знаків на титул, шмуцтитули, вихідні дані, палітурку – 1000 знаків

Колонцифри: $62 \times 32 = 1984$

Кількість сторінок з ілюстраціями – 35 задрукованих повністю ($20,5 \times 26$ см)

$$\text{Ообл.вид.арк.} = ((35 \times 100) / 700) + ((84 \times 18 \times 32) / 40\,000) + (((28 \times 20,5 \times 29) + (18 \times 10 \times 12) + (8 \times 20,5 \times 12) + (41 \times 29) + (3 \times 20,5 \times 29) + (2 \times 23,5 \times 30,5)) / 3000) = 5 + 1,2 + 8,5 = 14,7$$

Ілюстративність видання:

$$I = \Sigma S_{\text{іл.}} / \Sigma S_{\text{вид.}},$$

де $\Sigma S_{\text{іл.}}$ – сумарна площа, яку займають ілюстрації,

$\Sigma S_{\text{вид.}}$ – сумарна площа всього видання

$$I = ((28 \times 20,5 \times 29) + (18 \times 10 \times 12) + (8 \times 20,5 \times 12) + (41 \times 29)) / (140 \times 20,5 \times 29) \times 100\% = 21\,963 / 83\,230 \times 100\% = 0,26 \times 100\% = 26\%$$

Кількість аркушевідбитків:

$$N_{\text{арк.відб.}} = O_{\text{фіз.др.арк.}} \times T,$$

$$N_{\text{арк.відб.}} = 70 \times 1\,000 = 70\,000$$

Розрахунок кількості основних витратних матеріалів

Кількість паперу для виготовлення тиражу:

$$П = (a \times b \times d \times T \times \Phi_{\text{друк. арк.}} \times k_{\text{відходів}}) / (2 \times 1\,000)$$

де $a \times b$ – площа фізичного друкарського аркушу, м²

$O_{\text{фіз.арк.}}$ – кількість фізичних аркушів видання;

d – маса 1 м² паперового аркуша, г.;

$k_{\text{відходів}}$ – коефіцієнт технічних відходів;

T – тираж;

1,15 – коефіцієнт виробничих витрат.

Для блоку:

$$П = (0,297 \times 0,42 \times 120 \times 1\,000 \times 70 \times 1,15) / (2 \times 1\,000) = 3\,935\,484 / 2\,000 = 1\,967,7 \text{ кг}$$

Для форзаців:

$$O_{\text{фіз.арк.}} = 8 / 2 = 4$$

$$\Pi = (0,297 \times 0,42 \times 1\,000 \times 130 \times 4 \times 1,15) / (2 \times 1\,000) = 74\,595 / 2\,000 = 37,3 \text{ кг}$$

Для палітурки:

$$\Pi = (0,297 \times 0,42 \times 1\,000 \times 150 \times 2 \times 1,15) / (2 \times 1\,000) = 43\,035 / 2\,000 = 21,5 \text{ кг}$$

Для картону:

$$K = (0,297 \times 0,42 \times 1\,000 \times 300 \times 2 \times 1,15) / (2 \times 1\,000) = 86\,070,6 / 2\,000 = 43 \text{ кг}$$

Висновки до розділу 4

В розділі було проведено дослідження технологічних характеристик видання. Підібрано матеріали для друку та обладнання, зокрема папір, картон, сканер, принтер. Пораховано обсяг видання у фізичних друкарських, умовних друкарських, обліково-видавничих аркушах. Описано послідовність технологічного процесу – від створення оригінал-макету до склеювання блоку з палітуркою. Побудовано маршрутно-технологічну карту розробки технологічного процесу. Були проведені розрахунки щодо витратних матеріалів, ілюстративності видання.

РОЗДІЛ 5

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОДУКЦІЇ

Для дипломного проекту було обране видання поеми Себастьяна Бранта «Корабель дурнів». Обсяг: 140 сторінок. Формат: 29,7х42/2. Фарбовість: 3. Палітурка: тип 7. Друк: цифровий. Наклад: 1 000 примірників.

5.1. Розрахунок кількісних показників

5.1.1. Підрахунок повністю заповнених текстом шпальт:

Кількість знаків у рядку: 84

Кількість знаків у віршованому рядку: 32

Кількість рядків у шпальті: 35

Кількість шпальт з рядковим текстом: 32

Кількість шпальт з віршами: 100

Усього кількість авторських аркушів тексту: $(84 \times 18 \times 32) / 40\,000 + (35 \times 100) / 700 = (48\,384 / 40\,000) + (35\,000 / 700) = 1,2 + 5 = 6,2$

5.1.2. Підрахунок графічного матеріалу

Формат видання після обрізки, см: 20,5 х 29

Площа малюнків:

Форзаци: $20,5 \times 29 \times 3 = 1\,783,5$

Робочі сторінки: $(28 \times 20,5 \times 29) + (18 \times 10 \times 12) + (8 \times 20 \times 12) + (41 \times 29) = 16\,646 + 2\,160 + 1\,920 + 1\,189 = 21\,915$

Загальна площа: $1\,783,5 + 21\,915 = 23\,698,5$

Усього кількість авторських аркушів графічного матеріалу: $23\,698,5 / 3\,000 = 7,9$

5.1.3. Розрахунок обсягу видання в обліково-видавничих аркушах

Кількість авторських аркушів тексту: 6,2

Кількість авторських аркушів графічного матеріалу: 7,9

Норматив знаків на титул, вихідні знаки, палітурка: 1 000

Колонцифри: $62 \times 32 = 1\,984$

Обліково-видавничі аркуші: $((1\,000 + 1\,984) / 40\,000) + 6,2 + 7,9 = 14,1$

Розрахунок обсягу видання в обліково-видавничих та авторських аркушах наведений в табл. 5.1.

Таблиця 5.1.

Склад авторських, обліково-видавничих аркушів твору

Елемент твору	Одиниця виміру	Загальна кількість одиниць виміру	Кількість авторських/обліково-видавничих аркушів
Авторські аркуші тексту	тис. знаків	83,38	6,2
Графічний матеріал	см ²	23 698,5	7,9
Усього авторських аркушів	-	-	14,1
Матеріал, розміщений видавництвом та титульні дані твору	тис. знаків	2 984	0,1
Усього обліково-видавничих аркушів	-	-	14,2

Розрахунок обсягу видання у фізичних друкованих та умовних друкованих аркушах

Обсяг видання у фізичних друкованих аркушах: $140 / 2 = 70$

Коефіцієнт приведення для даного формату: $(29,7 \times 42) / (60 \times 90) = 0,23$

Обсяг видання в умовних друкованих аркушах: $70 \times 0,23 = 16,1$

5.2. Розрахунок авторського гонорару

Враховуючи те, що книга була написана більше 500 років тому, розрахунки за оригінальний авторський текст не потрібні. Примітки до віршованої частини написані перекладачем, тому він оплачується як авторський текст.

Таблиця 5.2.

Розрахунок авторського гонорару

Вид робіт	Одиниця виміру	Обсяг	Ставка гонорару, грн.	Сума гонорару, грн.
Оригінальний авторський текст	авт. арк.	1,2	3 300	3 960
Переклад	авт. арк.	5	3 300	16 500
Усього	-	-	-	20 460

Таблиця 5.3.

Розрахунок художнього гонорару

Елемент графічного оформлення твору	Одиниця виміру	Обсяг	Ставка гонорару, грн.	Сума гонорару, грн.
Шпальти блоку	шпальта	40	750	30 000
Форзац	комплект	2	550	1 100
Обкладинка	ілюстрація обкладинки	1	1 100	1 100
Усього	-	-	-	32 100

Усього гонорар перекладачу та художнику становить:

$$20\,460 + 32\,100 = 52\,560$$

5.3. Витрати на поліграфічне виконання

Друкування тексту і виготовлення блоку:

$V_1 = 2\,030$ грн. – розцінка за 1 умовний друкарський аркуш

$V_{1000} = 3\,200$ грн. – розцінка за друкування накладу та скріплення блоку, за 1 000

умовних друкарських аркушевідбитків

Об'ємні витрати:

$V_o = O_y \times V_1 = 16,1 \times 2\,030 = \mathbf{32\,683}$ грн.

Тиражні витрати:

$K_{\text{відбитків}} = O_y \times T = 16,1 \times 1\,000 / 1\,000 = 16,1$ тис. друк. арк. відб.

$V_T = K_{\text{відбитків}} \times V_{1000} = 16,1 \times 3\,200 = \mathbf{51\,520}$ грн.

V_o – витрати об'ємні

$K_{\text{відбитків}}$ – кількість умовних друкованих аркушевідбитків

V_T – витрати тиражні

Виготовлення форзаців

$V_1 = \mathbf{460}$ грн. – об'ємні витрати незалежно від накладу

$V_{1000} = 1\,600$ грн. – тиражні витрати, за 1 000 книг

Тиражні витрати

$V_T = T \times V_{1000} / 1\,000 = 1\,000 \times 1\,600 / 1\,000 = \mathbf{1\,600}$ грн.

V_T – витрати тиражні

Виготовлення палітурок

$V_1 = \mathbf{630}$ грн. – об'ємні витрати незалежно від накладу

$V_{1000} = 1\,600$ грн. – тиражні витрати, за 1 000 книг

Тиражні витрати:

$V_T = T \times V_{1000} / 1\,000 = 1\,000 \times 1\,600 / 1\,000 = \mathbf{1\,600}$ грн.

V_T – витрати тиражні

Усього витрати за поліграфічне виконання: 88 493 грн.

Результати розрахунків наведені в табл. 5.4.

Таблиця 5.4.

Витрати за поліграфічне виконання

Вид поліграфічних робіт	Об'ємні витрати				Тиражні витрати				Усьо го об'є мні і тира жні витр ати
	Од · ви мі ру	Об ся г ро біт	Ро зці нк а, гр н.	Усь ого вит рат и, грн.	Од · ви мі ру	О б с я г р о бі т	Ро зці нк а, гр н.	Усьо го витр ати, грн.	
Друкування тексту і виготовлення блоку	ум. др. арк.	16,1	2 030	32 683	1000 ум. др. арк. відб.	16, 1	6 000	51 520	84 203
Виготовлення форзаців	Вид.	1	460	460	1 00 0 книг	1	1 600	1 600	2 060
Виготовлення політурок	Вид.	1	630	630	1 00 0 книг	1	1 600	1 600	2 230
Усього	-	-	-	33 773	-	-	-	54 720	88 493

5.4. Вартість паперу, картону, палітурних та інших матеріалів

Обсяг твору у фізичних друкованих аркушах становить:

$$140 / 2 = 70 \text{ фіз. друк. арк.}$$

Наклад твору: **1 000** примірників

Фізичний друкарський аркушат становить:

$$70 \times 1\,000 / 1\,000 = 70 \text{ тис. фіз. друк. арк.}$$

Фізичний друкарський аркушат на технологічні потреби поліграфічного виробництва з урахуванням усіх відходів (8%) становить:

$$70 \text{ тис. фіз. друк. арк.} \times 1,08 = 75,6 \text{ тис. фіз. друк. арк.}$$

Формат видання: 20,5 x 29 см

Папір крейдований масою: 120 г/м²

Потреба в папері для виготовлення блоків:

Видання буде друкуватися на папері формату 42 x 29

Потреба в папері розраховується за формулою:

$$П = m \times S \times A / N,$$

Де m – маса паперу; (0,12 кг/м²).

S – площа аркушу; (0,29 x 0,42 м).

A – фізичний друкарський аркушат, тис. фіз. друк. арк.

N – кількість задруковуваних сторін аркушу; (2).

$$(0,12 \times 0,42 \times 0,29 \times 75,6) / 2 = 0,55 \text{ тонн.}$$

Витрати на папір для виготовлення блоку розраховуються за формулою:

$$Вп = П \times Ц,$$

де $Ц$ – ціна за тонну паперу, грн.

$$0,55 \times 32\,000 = 17\,600 \text{ грн.}$$

Витрати на папір для виготовлення форзаців

Для видання форматом 42 x 29, для 1 000 примірників потрібно 2 000 аркушів паперу масою 130 гр./м².

Потреба в папері для виготовлення форзаців:

$(2\,000 \times 0,297 \times 0,42 \times 0,13) : 1\,000 = 0,032$ тонн.

Ціна за 1 тонну паперу $130 \text{ г/м}^2 = 32\,000$ грн.

Витрати на папір для форзаців становлять:

$0,032 \times 32\,000 = 1\,024$ грн.

Витрати на папір для виготовлення палітурок

Для видання формату 42×29 для 1 000 примірників потрібно треба 1 000 арк. паперу масою 150 г/м^2 .

$(1\,000 \times 0,297 \times 0,42 \times 1 \times 0,15) : 1000 = 0,02$ тонн.

Ціна за 1 тонну паперу масою $150 \text{ г/м}^2 = 32\,000$ грн.

Витрати на папір для виготовлення палітурок становлять:

$0,02 \times 32\,000 = 640$ грн.

Витрати на картон для виготовлення палітурок

На основі довідника технолога-поліграфіста визначаємо, що для видання формату $60 \times 84 / 8$ (найближчий до заданого формату), на 1 000 примірників потрібно 167 аркушів картону формату 84×108 см, товщиною 2 мм і масою $1\,360,8 \text{ кг/тис. арк.}$

Розрахунок кількості аркушів картону на весь наклад:

$K_a = H \times T \times (1 + K_{т.в.})$, де

H – норма витрат аркушів картону на 1 000 примірників;

T – наклад, тис. прим.;

$K_{т.в.}$ – коефіцієнт технічних витрат.

$K_a = 167 \times 1 \times (1 + 0,195) = 200$ аркушів.

Потреба в картоні для виготовлення палітурок:

$200 \text{ арк.} \times 1,3608 : 1\,000 = 0,27$ тонн.

Ціна за 1 тонну картону – $25\,000$ грн.

Витрати на картон для виготовлення палітурок становлять:

0,27 т x 25 000грн. = 6 750 грн.

Таблиця 5.5.

Вартість паперу, картону, палітурних та інших матеріалів

Матеріал	Потреба, тонн	Ціна за тонну, грн.	Вартість, грн.
Папір для виготовлення блоків	0,55	32 000	17 600
Папір для виготовлення форзаців	0,032	32 000	1 024
Папір для виготовлення палітурки	0,02	32 000	1 330
Картон	0,27	25 000	6 750
Усього	0,872	-	26 704

5.5. Загальновидавничі витрати

14,2 x 1 000 = **14 200 грн.**

5.6. Розрахунок повної виробничої собівартості

Результати розрахунків наведені в табл. 5.6.

Таблиця 5.6.

Повна виробнича собівартість, ціна за видання, грн.

№	Стаття витрат	Величина
1.	Авторський гонорар	20 460
2.	Художній гонорар	32 100

Продовження таблиці 5.6.

3.	Витрати на поліграфічне виконання	88 493
4.	Вартість паперу, картону, палітурних та інших матеріалів	26 704
5.	Загальновидавничі витрати	14 200
6.	Усього (п. 1-5)	181 957
7.	Інші виробничі витрати (5% п. 6)	9 097,85
8.	Загальна видавнича собівартість (п.6+п.7)	191 054,85
9.	Позавиробничі витрати (10 % п. 8)	19 105,48
10.	Повна собівартість (п.8+п.9)	210 160,33
11.	Прибуток (20% п. 10)	42 032,07
13.	Відпускна ціна накладу	252 192,4
14.	Відпускна ціна 1 примірника	252,20

Отже, відпускна ціна одного примірника видання становитиме 252,20 грн.

5.7. Економічні показники

5.7.1. Кількісні показники

Таблиця 5.7.

Натуральні, умовно натуральні показники видання

Показник	Величина показника
----------	--------------------

Формат (см) і доля аркушу видання	42 x 29,7 /2
Обсяг видання, аркушів:	
- обліково-видавничих	14,2
- авторських	14,1
- фізичних друкованих	70
- умовних друкованих	16,1
Наклад, тис. прим.	1

5.7.2. Фінансові показники

Таблиця 5.8.

Фінансові показники випуску видання, грн.

Показник	Величина показника
Повна собівартість накладу	210 160,33
Собівартість 1 примірника	210
Відпускна ціна накладу	252 192,4
Ціна 1 примірника	252,2
Прибуток	32 032,07

Економічна доцільність випуску запроектованого видання підтверджується конкурентоздатною ціною, прибутковістю проекту. При рентабельності 20% прибуток від реалізації накладу становитиме 32 тис. грн.

Висновки до розділу 5

В розділі були проведені розрахунки щодо цін на матеріали, гонорари художнику та перекладачу, усі виробничі витрати. Було розраховано виробничу собівартість, прибуток, ціну за один примірник. Проведено дослідження щодо вартості поліграфічних матеріалів

В результаті проведеної роботи було визначено, що ціна одного примірника становитиме 252 грн., а прибуток від продажу всього тиражу – 32 тис. грн.. Порівняно

з цінами у книжкових магазинах, враховуючи відсоток прибутку цього магазину, така ціна є виправданою.

ВИСНОВКИ

Гуманізм дав поштовх для розвитку всіх сфер життя людства, вплив якого ми відчуваємо досі. Книга Себастьяна Бранта «Корабель дурнів», яка стала бестселлером на найближчі триста років після написання, варта уваги читача.

В першу чергу було проаналізовано культурний та соціальний стан німецького суспільства у передреформаційний період. Німеччина переживала соціальну кризу, тому потребувала свіжих ідей для виходу із застою. Мистецтво, як завжди, першим реагувало на зміни у світі і породило ряд визначних творів, які досі вражають своїми ідеями.

Отже, зміни в суспільстві, переключення уваги з релігії на людину як вершину всього, зародження гуманізму, а також поява книгодрукування стали предтеchoю до написання поеми про людські вади, яким немає місця в оновленому світі. Було досліджено історію зародження книгодрукування, особливості верстки і набору перших книг та працю типографії Бергмана, в якій були надруковані ранні видання поеми. Проаналізовані використані шрифти, спосіб нанесення ілюстрацій, кількість рядків, формат.

Розглянуто твори, подібні до тематики Бранта, у тому числі й українських авторів, зокрема Еразма Роттердамського, Григорія Сковороди та Івана Котляревського. Окрім літератури, гуманізм вплинув і на образотворче мистецтво – художники перейшли з релігійної теми та повсякденну, ближчу до людини. Приділена увага двом художникам, які працювали над темою, висвітленою у поемі: Альбрехту Дюреру, який проілюстрував перше видання і чії ілюстрації досі присутні у передруках, та Ієроніму Босху, що написав однойменну картину, висвітливши одну із людських вад.

Для аналізу було обрано два видання: українське 2012 року з ілюстраціями Юрія Чаришнікова та російське 1976 року з репродукціями гравюр Альбрехта Дюрера. Видання досить різні за оформленням: у першому виданні не акцентувалась

увага на епосі написання, а у другому дуже вдало та гармонійно поєднались минуле та сучасне.

Після проведених досліджень було створено макет нового видання, яке буде нести той самий сенс, що був зароджений у гуманістичну епоху, але при цьому бути максимально сучасним і зрозумілим сучасному читачеві. Важливо, щоб книга несла бунтарський дух, була різкою та динамічною. Таке оформлення значно відрізняється за стилем від того, що створювалося у XV-XVI століттях, але має певні якості, подібні до перших друкованих книг. Як гравюри Дюрера, нові ілюстрації доповнюють сюжет поеми, а тому можуть існувати окремо від нього. Ламані ілюстрації подібні до маргіналій, що мають місце у рукописних книгах.

Було досліджено технічну сторону створення нового видання, підібрані матеріали та обладнання, розроблено конструкцію видання, обрано метод друку. Була створена блок-схема, у якій описаний увесь процес створення видання.

Для готового макету при підготовці до друку були проведені розрахунки економічної складової проєкту, зокрема авторський та художній гонорар, витрати на матеріали, вартість одного примірника та прибуток від продажу тиражу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. What is humanism? [Електронний ресурс] : Humanists International // The Minimum Statement on Humanism, Humanists International. – Mode of access: <https://humanists.international/what-is-humanism/>
2. Илья Гончаров. 1 апреля: краткая история дураков на службе королей от параситов до шутов-резидентов [Электронный ресурс] // BBC News Русская служба. – 2020. – Режим доступа: <https://www.bbc.com/russian/features-52079705>
3. Эразм Роттердамский. Похвала глупости / Еразм Роттердамський ; пер. з лат. П. Губера. – РИППОЛ Классик. – С. 49
4. Эразм Роттердамский. Похвала глупости / Еразм Роттердамський ; пер. з лат. П. Губера. – РИППОЛ Классик. – С. 5
5. Котляревський І.П. Енеїда / Іван Котляревський. – К. : Відкрита книга. – 2011. – С. 180
6. Т. Шевченко. Кобзар / Тарас Шевченко. – К. : Державне видавництво художньої літератури. – 1961. – С.189
7. Григорій Сковорода. Сад божественних пісень [Електронний ресурс] // Мир книг. – Режим доступа: https://mirknig.org/read/skovoroda_grigoriy-zbirka_sad_bozhestvennih_pisen-230163#p1
8. Сергей Львов. Альбрехт Дюрер. / Сергій Львов. – М. : Искусство, 1977.
9. Блинова О. В. Алхимия и её символика в творчестве Иеронима Босха // Наукоеведение. — 2000. — № 1. — С. 82—127
10. «Корабль дураков» Себастьяна Бранта [Электронный ресурс] // История книги. – Режим доступа: <https://maxbooks.ru/ship-of-fools.htm>
11. Б.В.Валуєнко. Архітектура книги. – М.: Мистецтво. – 1976. – С.23
12. Е.Адамов. Ритмическая структура книги. – М.: // Библиотека оформителя книги. – Книга, Москва. – 1874. – С.13

13. Книга как художественный предмет. Часть 2 [Текст] / Д.Шульц, Ф.И.Юрьев, В.Н.Ляхов, Н.А.Гончарова; рец. Є.Б.Адамов. – К. : Библиотека оформителя книги. – 1990. – С.374
14. Ян Чихольд. Новая типографика. Руководство для современного дизайнера. / Ян Чіхольд; пер. з нім. Л.Якубсона. – М.: Студия Артемия Лебедева. – Москва. – 2011. – С.228
15. В.Н.Ляхов. О художественном конструировании книги. Системное проектирование. Функциональный анализ. – М.: // Библиотека оформителя книги. – Книга, Москва. – 1875. – С.34-36
16. В.Н.Ляхов. О художественном конструировании книги. Системное проектирование. Функциональный анализ. – М.: // Библиотека оформителя книги. – Книга, Москва. – 1875. – С.8
17. Е.Адамов. Ритмическая структура книги. – М.: // Библиотека оформителя книги. – Книга, Москва. – 1874. – С.34
18. Б.В.Валуєнко. Архітектура книги. – М.: Мистецтво. – 1976. – С.35
19. Э.Д.Кузнецов. Фактура как элемент книжного искусства. – М.: // Библиотека оформителя книги. – Книга, Москва. – 1874. – С.44
20. Э.Д.Кузнецов. Фактура как элемент книжного искусства. – М.: // Библиотека оформителя книги. – Книга, Москва. – 1874. – С.23